

ከድኅነት ወደ ልማት፡- ዕውቀትን ለትውልድ ማስተላለፍ
2ኛ ዙር ተከታታይ ዕትም፣ ቁጥር 6

እምባሳደር ጥሩነህ ዜና

የኢትዮጵያ ዘመናዊ የዲፕሎማሲ እጀማመርና ሂደት
(ከነፃነት እስከ አብዮት)

 የማኅበራዊ ጥናት መድረክ (ማጥመ)

ከድህነት ወደ ልማት፡- ዕውቀትን ለትውልድ ማስተላለፍ
2ኛ ዙር፡ ተከታታይ ዕትም፣ ቁጥር 6

አምባሳደር ጥሩነህ ዜና

የኢትዮጵያ ዘመናዊ የዲፕሎማሲ አጀማመርና ሂደት
(ከነፃነት እስከ አብዮት)

የማኅበራዊ ጥናት መድረክ
አዲስ አበባ

© ነሐሴ 2000 የደራሲውና የማኅበራዊ ጥናት መድረክ

በአዲስ አበባ የታተመ

አድራሻ:

የማኅበራዊ ጥናት መድረክ
ፖ.ሣ.ቁ. 25864 ከድ 1000
አዲስ አበባ
ኢትዮጵያ

ስልክ: (251-11) 629-7890/91
ፋክስ: (251-11) 629-7889
ኢ.ሜይል: fss@ethionet.et
ድረ-ገጽ: www.fssethiopia.org.et

© 2000 የማኅበራዊ ጥናት መድረክ

የአፋንና የገጽ ዲዛይን:- ቆንጅት በስጦ

ISBN 10: 99944-50-18-2
ISBN 13: 978-99944-50-22-0

ይህ ጽሑፍ የታተመው ከኖርዌይ ቤተ ክርስቲያን እርዳታ ድርጅት፣ ከዲንማርክ አምባሲ፣ ከአየርላንድ አምባሲና ከእንግሊዝ ዓለም-አቀፍ የተራድዖ ድርጅት በተገኘ የገንዘብ ድጋፍ ነው።

በዚህ ሕትመት ውስጥ የተገለጹት አስተያየቶች የማጥመን፣ የሥራ አመራር ቦርዱን ወይም የማጥመን አጋሮች አመለካከት ሳያንጸባርቁ ይችላሉ።

ማጠቃለያ

መጠቃለያ	v
1. መግቢያ	1
2. የኢትዮጵያ ዘመናዊ የዲፕሎማሲ አጀማመርና ሂደት.....	2
3. የአንግሊዝ ወታደራዊ ግዛት በኢትዮጵያ	4
4. ከአንግሊዝ ተጽዕኖ ለመላቀቅ የተደረገ የሁለት ፊር ዲፕሎማሲ	6
5. የአንግሊዝ ይዘታ ለኦጋዴን ችግር ምንጭ ስለመሆኑ.....	11
6. የኤርትራ ጉዳይ በፓሪስ የሰላም ስብሰባ	12
7. የኤርትራ ጉዳይ በተመድ መድረክ	13
8. የኢትዮጵያና የአሜሪካ ግንኙነት መቀዝቀዝ	17
9. ኢትዮጵያ ፊትዋን ወደ ታዳጊ አገሮችና ወደ አፍሪካ ማዞርዋ.....	20
10. ማጠቃለያ.....	22

ጠቅላይ

ሺፈራው በቀለ

የኢትዮጵያ ታሪክ ብዙ ተጠንቷል ቢባልም ዘመናዊ ዲፕሎማሲን በሚመለከት የታተሙት ጽሁፎች እጅግ አነስተኛ ናቸው። በተለይ ከ1933 ዓ.ም. በኋላ በነበሩት ዓመታት ዘመናዊ የዲፕሎማሲ ተቋም ለመገንባት የተደረገው ጥረት በዝርዝር አይታወቅም። ይሁንና በነዚህ አመታት ሀገሪቱ በጣም የተዋጣለት ዲፕሎማሲያዊ እንቅስቃሴ በማድረግ በአለም አቀፍ መድረክ ላይ የራሷን ሚና መጫወት ችላለች። የተባበሩት መንግሥታት መስሪያ ስልጣን ለመያዝም በላይ በገለልተኛ ሀገሮች እንቅስቃሴ ላይ ንቁ ተሳታፊ ለመሆን በቅታለች።

መሪዋም በዓለም መድረክ ላይ አንጋፋ መራሄ መንግሥት (Statesman) በመሆን ታላቅ ክብር አግኝተዋል። የውጭ ፖሊሲዋንም ለዘመናት ካካሄደችው ምልክታ በመቀየርና ወደ አፍሪካ በማዞር ለአፍሪካ ነጻነት ተከራካሪና የአፍሪካን ሀገሮች አሰባሳቢ ለመሆን በመብቃቷ የአፍሪካ አንድነት ድርጅት እንዲቋቋም ግምባር ቀደም ሚና ተጫውታለች። በዚህም የተነሳ ዋና መስሪያ ቤቱን በመናገሻ ከተማዋ ለማስደረግ ችላለች።

ይህ ስኬት ለልማት በምታደርገው ጥረትም እጅግ በጣም አገልግሏታል። ከተለያዩ የምዕራብ ሀገራትና ከባላንጣዎቻቸው ከኮሚኒስት ሀገራት ሰፊ የኤኮኖሚ፣ የወታደራዊና የመሠረተ ልማት (በተለይ ለትምህርት) እርዳታ ልታገኝ ትችላለች።

ይህንን ሰፊ እንቅስቃሴና ስኬት ግምት ውስጥ በማስገባትና ሰፊ ጥናት በዘመናዊ ዲፕሎማሲ ታሪክ ላይ አለመደረጉን በማገናዘብ የማኅበራዊ ጥናት መድረክ አመራር ይህ ጭብጥ «አውቀትን ለትውልድ ማስተላለፍ» በሚለው ውይይት ፕሮግራም ውስጥ እንዲገባ መመሪያ ስለሰጠ ካሉት አንጋፋ ዲፕሎማቶች መካከል አምባሳደር ጥሩነህ ዜናን ጋብዘን ጠቃሚ የሆነ ጽሁፍ ሊያቀርቡ በቅተዋል። ከጽሁፉም በኋላ የተሟሟቀ ውይይት ተደርጎ ነበር።

አምባሳደር ጥሩነህ 1939 ዓ.ም. የተወለዱ ሲሆን ከቀዳማዊ ኃይለሥላሴ ዩኒቨርሲቲ (በአሁኑ አጠራሩ አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ) በ1965 በኤኮኖሚክስና በፖለቲካ ሳይንስ ትምህርት በመጀመሪያ ዲግሪ ከተመረቁ በኋላ ውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር ተቀጥረዋል። ከዚያም አሜሪካን አገር በሚገኘው St. Johns University ገብተው የማስትሬት ዲግሪ በአለም አቀፍ የገንዘብ ጥናት (MBA in International Finance) አግኝተዋል። ትምህርታቸውን ከጨረሱ በኋላ በዲፕሎማት-ነት በጀርመን፣ በአሜሪካና በሌሎች አገሮች ከ30 ዓመታት በላይ አገልግለዋል። ይህ ጽሁፋቸው የኢትዮጵያን የዲፕሎማሲ ታሪክ ማወቅና ማጥናት ለሚፈልጉ ጥሩ መነሻ ይሆናቸዋል።

አምባሳደር ጥሩነህ

የኢትዮጵያ ዘመናዊ የዲፕሎማሲ አጀማመር ሂደት ከነፃነት እስከ አብዮት

መግቢያ

የኢትዮጵያ ታሪክ የጦርነት ታሪክ ነው የሚሉ በርካታ ጸሐፊዎች እንዳሉ ይታወቃል። በዚህ ጽሑፍ እንደምንምለከተው ግን ይህ አባባል ከፊል እውነት ብቻ እንደሆነ ነው። የኢትዮጵያ ህዝቦች የውስጥ ጭቆናን በመቃወምና የውጭ ወረራ ለመከላከል ለስቆቃቸው ምክንያት የሆኑ በርካታ ጦርነቶች ተዋግተዋል። አንጻባራቂ ድሎችም ተጎናጽፈዋል። ሆኖም ግን በጦርነት ሜዳም ከተደረጉ ፍልሚያዎች በተጨማሪ በፖለቲካና በዲፕሎማሲ መስክ የተደረጉ ትግሎች ያስገኙባቸው ውጤቶችም በቀላሉ የሚገመቱ አይደሉም። ኢትዮጵያውያን የአገራቸውን ዳር ድንበርና ነፃነታቸውን ለማስጠበቅ ሲሉ ጦርና ጋሻ አንግበው መትረፍና መድፍ ከታጠቀው ጠላት ጋር ተፋልመው ድል እንዳደረጉ ሁሉ በጣት የሚቆጠሩ ወጣት ምሁራንን ብቻ በማሰለፍ በመስኩ ከፍተኛ እውቀትና ልምድ ያካበቱ ኤክስፐርቶችና ጠንካራ አጋዥ ተቋም ካሏቸው ኃይሎች ጋር በመደራደር በዲፕሎማሲውም መስክ የተገናጸፉት ድሎች የሚያኮሩ ናቸው።

በዚህ ጽሑፍ ኢትዮጵያ በዲፕሎማሲ መስክ ያጋጠሟትን ፈታኝ ጉዳዮችና የተገናጸፈችውን ድሎች ባጭሩ እንመለከታለን። ጽሁፉ የሚያጠቃልለው ዘመን (ማለት እ.ኤ.አ 1941-74) የኢትዮጵያ ህዝቦች ወራሪውን ጠላት ከአገራቸው አስወጥተው ንጉሡ ወደ ዙፋናቸው በመመለስ ኢትዮጵያን ለሰላላ ሦስት ዓመታት የገዙበት ነው። ወቅቱ ንጉሡ ከጦርነቱ በፊት ጀምረው የነበሩትን ዘመናዊ የመንግሥት መዋቅርና ቢሮክራሲ ግንባታ ሂደት ያጠናክሩበት ነው። በውጭ ፖሊሲም አንጻር አጋዥ ተቋሞች ተጠናክረውና በጊዜው በነበረው አቅም መጠን በሰው ኃይል ተደራጅተው ዘመናዊ ዲፕሎማሲ ለማካሄድ ሁኔታዎች የተመቻቹበት ወቅት ነው። እንዲሁም ወቅቱ ኢትዮጵያ በበርካታ ማልቲላተራልና ባይላተራል መድረኮች ላይ ብሔራዊ ጥቅምቿን ለማስከበር ተንቀሳቅሳ ውጤት ያገኘችበትና በዚህ ሁኔታ ያልተደሰቱ ወገኖች አብረው እስከ አሁን ድረስ አገሪቱን የሚፈታተኑ በርካታ ችግሮች ለመፍጠር የቻሉበት በመሆኑ በጥንቃቄ ልንመረምረው የሚገባን ነው።

የተጠቀሰው ወቅት በዲፕሎማሲ ረገድ በጣም በርካታ ጉዳዮች የተከናወኑበት ቢሆንም ትኩረት የሚደረግባቸው ጉዳዮች የሚከተሉት ይሆናሉ። እነዚህም

- 1ኛ ኢትዮጵያ እ.ኤ.አ ከ1941 - 44 ባለው ጊዜ ከነበረው የእንግሊዝ የሞግዚት አስተዳደር እንዴት እንደተላቀቀች፤
- 2ኛ እንግሊዝ አጋዴንን፣ የተጠበቀውን ክልልና ሀውድን፣ በመያዝ ያደረገችው ተጽእኖ እና በኢትዮጵያም በኩል ኤርትራን ከኢትዮጵያ ጋር ለመቀላቀል የተደረጉ ጥረቶች፤
- 3ኛ የኢትዮጵያና የምዕራቡ ዓለም ግንኙነት መቀዝቀዝ እና፤
- 4ኛ ኢትዮጵያ በአለም አቀፍ ድርጅቶች በተለይም የአፍሪካ አንድነት ድርጅትን በመመስረት ረገድ የተጫወተችው ሚና የሚሉ ይሆናሉ።

የኢትዮጵያ ዘመናዊ የዲፕሎማሲ አጀማመርና ሂደት

ኢትዮጵያ በመልክክ ምድርዋ አቀማመጥ የተነሳ ሰትራቴጂካዊ ተፈላጊነቷ የጉላ ሰለነበር ከጥንት ጀምሮ በወቅቱ ከነበሩ ታላቅ ከሚባሉ መንግሥታት ጋር ግንኙነት ነበራት። በዚህ መሰረት ጥንታዊት ኢትዮጵያ በአክሱም ዘመነ መንግሥት ከባይዛንታይን፣ ከፋርስና ከግብጽ መንግሥታት ጋር ቅርብ ግንኙነት እንደነበራት በታሪክ ተመዝግቧል። ከአክሱም መውደቅ በኋላም ቢሆን የኢትዮጵያ ነገስታት ከግብጽ፣ ከፖርቹጋል፣ ከሩሲያና ከሌሎች አገሮች ጋር በተለያዩ ምክንያቶች አልፎ አልፎ ግንኙነት ሲፈጥሩና ሲተባበሩ እንደነበረ የሚታወቅ ነው። የቀይ ባህር አካባቢ ከሰባተኛው ክፍለ ዘመን ጀምሮ እስልምና ተከታይ በሆኑ ሀይላት እጅ በመውደቁ የኢትዮጵያ ነገስታት ከውጭ መንግስታት ጋር የነበራቸው ግንኙነት እየተዳከመ ሄዶ እንደገና ሊያንሰራራ የቻለው በ1869 ዓ.ም የስዊዘር ካናል ከተከፈተ በኋላ እንደነበር እሚታወቅ ነው¹። የስዊዘር ካናል ከተከፈተ ወዲህ የቀይ ባህር አካባቢ ለአውሮፓውያን የኢኮኖሚና የንግድ እንቅስቃሴ ከፍተኛ ጠቀሜታን በማግኘቱ አገሮቹ አካባቢውን ለመቀራመትና ለመቆጣጠር ቻሉ።

በአሥራ ዘጠነኛው ክፍለ ዘመን የኢትዮጵያ ነገሥታት አካባቢውን ከተቀራመቱ የአውሮፓ ኮሎኒያሊስቶች ጋር የአገራቸውን ዳር ድንበርና ህልውናዋን ለማስጠበቅ ሲሉ የተለያዩ ግንኙነቶች ሲያደርጉ ቆይተዋል። ሆኖም በተቋም የተደገፈ ዘመናዊ የዲፕሎማሲ እንቅስቃሴ ፍንጭ የታየው አጼ ምኒልክ የመንግሥት አስተዳደር በዘመናዊ መዋቅር እንዲዘረጋና የአገሪቱ ዲፕሎማሲ በተቀናበረ መልክ በሥርአት እንዲራመድ ካብኔ መሥርተው የውጭ ጉዳይ ሚኒስትር በሾሙበት በ1907 ዓም ነበር። ሚኒስቴር መሥሪያ ቤቱ በተቋቋመ በአጭር ጊዜ በኤደን፣ በጅቡቲ፣ በካርቱምና በአየሩሳሌም የኢትዮጵያ ቆንሰላ ጽ/ቤቶች ከፈተ። እንዲሁም የኢትዮጵያ የዲፕሎማሲ መዋቅር እየተጠናከረ መራመድ ሲጀምር በተለይ በ1920ዎቹና በ1930ዎቹ ባለው ጊዜ ውስጥ በለንደን፣ ፓሪስ፣ ሮምና፣ ካይሮ ሌጋሲዮኖች ሲከፈቱ በጄኔቫ የሚሲዮን ጽ/ቤት ተቋቋመ²። በዚህ ሁኔታ በጥሩ ጅምር ላይ የነበረው የዲፕሎማሲውን እንቅስቃሴ የማዘመኑ ሂደት በጣሊያን ወረራ ምክንያት ተቋረጠ። በመሆኑም የውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር መ/ቤት እንደገና በሰው ኃይል ተደራጅቶና በውጭ ያሉ ለጋሲዮኖች ተጠናክረው የተገኙት ኢትዮጵያ ነፃነቷን ከተቀዳጀች ከ1941 ጀምሮ እንደሆነ ብዙ መረጃዎች ያመለክታሉ። ከዚህን ጊዜ ጀምሮ በለጋሲዮን ደረጃ የነበሩ የኢትዮጵያ የውክልና ተቋማት ወደ ኤምባሲ ደረጃ ከፍ ከማለታቸው በላይ በበርካታ መዳናዎች አዳዲሶች ሊከፈቱ ችለዋል። በሰው ኃይል ረገድም የነበረው ችግር ቀስ በቀስ እየተሻሻለ ሄዷል። በንጉሱ ዘመን የተሾሙ 84 አምባሳደሮች የነበራቸውን የትምህርት ደረጃ ብንመለከት የመጀመሪያ ድግሪና በላይ ያላቸው 22፣ ወታደራዊ ትምህርትና ዲፕሎማ የነበራቸው 31 ሲሆኑ ቀሪዎቹ ሰርቲፊኬት፣ የቤተክህነት ትምህርት እና የትምህርት ደረጃቸው ያልተገለጸላቸው ነበሩ³። ከጦርነቱ በኋላ የውጭ ጉዳይ

አምባሳደር ጥሩነህ

የኢትዮጵያ ዘመናዊ የዲፕሎማሲ አጀማመር ሂደት ከነፃነት እስከ አብዮት

ሚኒስትር ሆነው የተሾሙት ባለስልጣኖችም በማንኛውም መለኪያ ቢሆን ለቦታው ተገቢ የሆኑ በዘመናዊ ትምህርት የገፉና ያገራቸውን ጥቅም በማስጠበቅ ረገድ ጽኑ አላማ የነበራቸው ነበሩ። ከነዚህም መካከል ፋሽስት ጣልያን ከኢትዮጵያ ከተባረረች በኋላ የውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር መ/ቤትን የመሩት ብላቴን ጌታ ሎሬንዞ ትእዛዝ፣ ብላቴን ጌታ ኤፍሬም ተወልደ መድህን፣ የተባበሩት መንግሥታት ቻርተር ሲረቀቅ አስተዋጽኦ ያደረጉና በኤርትራ ጉዳይ በተመድ መድረክ የታገሉት አቶ አክሊሉ ሃብተወልድ፣ በአፍሪካ አንድነት ምሥረታ ጥሩ ሚና የተጫወቱት አቶ ከተማ ይፍሩና ዶክተር ምናሴ ኃይሌ ሊጠቀሱ ይችላሉ።

ከዚህ በላይ በተጠቀሰው ሁኔታ በንጉሠ ነገሠቱ ዘመን በተለይም ከ1941 ጀምሮ የዲፕሎማሲው እንቅስቃሴ ዘመናዊ መልክ እየያዘ መሄዱ ግልጽ ቢሆንም፣ የሚታዩ ችግሮችም ነበሩ። ከነዚህም መካከል ዋናው የመሥሪያ ቤቱ ሥልጣን ተጠቃሎ በንጉሥ ነገሥቱ እጅ መውደቁ ነበር። የንጉሠ ነገሥቱ አምባሳደሮች የሚሾሙት በእሳቸው መልካም ፈቃድ ከመሆኑም በላይ ሪፖርት የሚያደርጉት ቀጥታ ለእሳቸው በመሆኑ በውጭ ጉዳይ ሚኒስትሩና በኤምባሲው መካከል ያለው ግንኙነት የተዛባ ነበር። እንዲሁም መ/ቤቱ በአንዳንድ አቢይ የፖሊሲ ውሳኔዎች አንጻር የሚጫወተው ሚና ውስን እንደነበረ ይታወቃል። መሥሪያ ቤቱ የአገሪቱን ጥቅም ለማስጠበቅ የሚያስችሉ የሩቅና የቅርብ አላማዎችና ግቦች ነድፎ ለተግባራዊነቱ የሚንቀሳቀስ ሳይሆን የንጉሡንና የሌሎች ባለስልጣናት ጉብኝት ሲያዘጋጅ ብዙ ጊዜውን እንደሚያጠፋ በወቅቱ የነበሩ ዲፕሎማቶች ይመሰክራሉ።

ንጉሠ ነገሥቱ የውጭ ጉዳይን ሥራ በቅርብ የሚከታተሉትና አቢይ ጉዳዮችን ለመፈጸም የሚጠቀሙት የዲፕሎማሲ ፈለግ ከመሪዎች ጋር ፊት ለፊት በሚደረግ ግንኙነት ነበር። በዚህም ምክንያት በውጭ አገር በርካታ ጉብኝቶች አድርገዋል። ንጉሡ በዘመናቸው ከመቶ በላይ የውጭ አገር ጉብኝቶች እንደአደረጉና ከውጭም 63 ርዕሰ ብሄርና ርዕሰ መንግሥታት ኢትዮጵያን እንደ ጉብኙ የሚጠቁሙ መረጃዎች አሉ።

ነገር ግን ከጉዟቸው ብዛት ጋር የሚመጣጠን ብሔራዊ ጥቅም ለኢትዮጵያ ህዝብ አስገኝተዋል ብሎ ለመናገር የሚያስደፍር አይደለም። በተለይም በኤኮኖሚ ልማት አንጻር ኢትዮጵያ ከውጭ ስታገኝ የነበረው እርዳታ አገሪቱ ከምእራብ አገሮች በተለይም ከአሜሪካ ጋር ከነበራት ቅርበት አንጻር ሆነ አሜሪካ ለሌሎች ወዳጅ ለሆኑ የአፍሪካ አገሮች ከምትሰጠው እርዳታ ጋር ሲነጻጸር ከሚገመተው እጅግ ያነሰ ነበር። ከ1966 እስከ 1970 ድረስ ባሉት ጊዜአት የአሜሪካ መንግስት ወዳጅ ለሆኑ የአፍሪካ አገሮች ማለት ለናይጄሪያ፣ ለሞሮኮ እና ለቱኒዚያ (ለእያንዳንዳቸው) የሰጠው የኤኮኖሚ እርዳታ በየአመቱ በአማካኝ 43 ሚሊዮን የአሜሪካ ዶላር በላይ ሲሆን ኢትዮጵያ በዚህ ወቅት ከአሜሪካ ያገኘችው የልማት እርዳታ 21.84 ሚሊዮን የአሜሪካን ዶላር ማለትም ከዚህ በላይ ለተጠቀሱ አገሮች ከተሰጠው እርዳታ ከግማሽ በታች

አምባሳደር ጥሩነህ

የኢትዮጵያ ዘመናዊ የዲፕሎማሲ አጀማመር ሂደት ከነፃነት እስከ አብዮት

ነበር⁵። እርግጥ ነው ጉብኝቶቹ የንጉሥ ነገስቱን አለምአቀፋዊ ዕይታን አጎልብተዋል። ዝናቸውንና ክብራቸውን አሳድገዋል። እንዲሁም የኢትዮጵያ መሪ እንደመሆናቸው በሄዱበት ሁሉ የአገሪቱ ስም በመገናኛ ብዙኃን በመሰራጨቱ አገሪቱንም አለምቀፍ ኮሚዩኒቲ እንዲያውቃት አድርገዋል። ስለሆነም በወቅቱ የአለም ህዝብ ስለኢትዮጵያ የነበረው መልካም ግንዛቤ በአገር ውስጥ የነበረውን ድህነትና ኋላቀርነትን ያላገናዘበ ነበር።

የኢትዮጵያ የወቅቱ ዲፕሎማሲ ከዚህ በላይ የተጠቀሱ ችግሮች ያሉበት ቢሆንም በርካታ ብሄራዊ ጠቀሜታ ያላቸው አቢይ ጉዳዮች አከናውኗል። ከነዚህም መካከል ኢትዮጵያን ከእንግሊዝ የሞግዚት አስተዳደር ለማላቀቅ የተደረገው ትግል ቅድሚያ ሥፍራ ከሚይዙ የዲፕሎማሲ ክንዋኔዎች አንዱ ነው።

የእንግሊዝ ወታደራዊ ግዛት በኢትዮጵያ

የእንግሊዝ መንግሥት ጣሊያንን ከኢትዮጵያና ከአካባቢው ለማስወጣት የአጼ ኃይለ ሥላሴ በበታው መገኘት ያለውን ጠቀሜታ በመገመት ንጉሱ በሱዳን በኩል ከእንግሊዝ ወታደር ጋር ወደ ኢትዮጵያ እንዲገቡ ወስኖ ነበር። በዚህ መሠረት ንጉሡ ከእንግሊዝ ወታደሮች ጋር በሱዳን በኩል ወደ ኢትዮጵያ ቢገቡም ከኬንያ ወደ አዲስ አበባ የተንቀሳቀሰው የደቡብ አፍሪካ፣ የህንድ፣ የናይጄሪያ፣ የጋና፣ የቤልጅግና የፈረንሳይ ወታደሮችን ያቀፈው የእንግሊዝ ሠራዊት ከኢትዮጵያ አርበኞች ጋር በአጭር ጊዜ ውስጥ የጣሊያንን ሠራዊት በማሸነፍ አዲስ አበባ የገባው ከንጉሡ አንድ ወር ቀደም ብሎ ነበር።

ንጉሱ ነገሥቱ የእንግሊዝ ጠ/ሚኒስትር በነበሩት በቸርችልና የውጭ ጉዳይ ሚኒስትር በሆኑት በኤደን በተሰጣቸው ቃል መሰረት ነፃይቱን ኢትዮጵያ ለመገንባት አዲስ አበባ ቢገቡም የእንግሊዝ የቅኝ ግዛት አስተዳደር ኃላፊዎች ወታደራዊና ፖለቲካዊ ሁኔታዎች እንግሊዝ ኢትዮጵያን ሙሉ በሙሉ እንድትቆጣጠር ያስገድዳሉ የሚለውን አቋም በመያዝ ንጉሱ ስልጣን እንደሌላቸው ገለጹላቸው። በነዚህ ባለስልጣናት አስተሳሰብ ሊቢያ፣ ኤርትራ፣ ኢትዮጵያና የጣሊያን ሱማሌ የጠላት ግዛቶች ስለሆኑ የሰላም ንግግር በእንግሊዝና በጣሊያን መካከል እስኪደረግ ድረስ በእንግሊዝ ቁጥጥር ውስጥ መቆየት አለባቸው።

እንግሊዞች በጣሊያን ላይ ጦርነት ባወጁበት ወቅት የኢትዮጵያን ቅኝ ግዛትነት እውቅና አንስተው እንደነበርና ይህንንም በማረጋገጥ እ.አ.አ. በ1941 የካቲት 4 ቀን የውጭ ጉዳይ ሚኒስትር የነበሩት ኤደን በሕግ መምሪያ ም/ቤት (በሀውስ አፍ ኮመንስ) ቀርበው የኢትዮጵያን ነፃ መንግስት መመለስ የእንግሊዝ መንግስት እንደሚቀበል አረጋግጠው ነበር። በዚህ ሁኔታ ለንደን ባለው መንግስትና አዲስ አበባ ባሉት ወታደራዊና ሲቨል ባለሥልጣናት መካከል ሰፊ የሐሣብ ልዩነት ተፈጥሮ የነበር ቢሆንም በኢትዮጵያ ላይ በተጨማሪ ይንጸባረቅ የነበረው ግን የወታደሩ ክፍል ፍላጎት ነበር ።

አምባሳደር ጥሩነህ

የኢትዮጵያ ዘመናዊ የዲፕሎማሲ አጀማመር ሂደት ከነፃነት እስከ አብዮት

ንጉሠ አዲስ አበባ እንደገቡ 7 ሚኒስትሮችንና የሸዋን ጠቅላይ ገዥን በሾሙበት ወቅት ጄኔራል ላሽ የተባሉ በአዲስ አበባ የእንግሊዝ ምክትል የፖለቲካ ኃላፊና የወታደር አዛዥ ጃንሆይ ሹመት ለመስጠት ሥልጣን እንደሌላቸው እና እንግሊዝ ከጣሊያን ጋር የሰላም ስምምነት እስክትፈራረም ድረስ አፄ ኃይለስላሴ የንጉሠ ነገስትነት ስያሜያቸውን ሆነ ሥልጣናቸውን ለመያዝ እንደማይችሉ ገልጸውላቸው ነበር።

በዚህ ሁኔታ የእንግሊዝ ወታደራዊ ኃይል በኢትዮጵያና በእንግሊዝ መካከል በ1942 ሁለት ወሎች እስኪፈራረሙ ድረስ ኢትዮጵያን በቅኝ ግዛት መልክ ገዝቶ ነበር ለማለት ይቻላል። ጣሊያንን ከአገሩ አስወጥቶ ሙሉ ነጻነቱን ለመቀዳጀት ለጓጓው ህዝብ ይህ የእንግሊዝ ወታደራዊ አገዛዝ እጅግ የሚያበላጭ ነበር። በተለይም እንግሊዞች በገቡላቸው ቃል መሰረት ወደ ዙፋናቸው ቶሎ በመመለስ ህዝቡን ለማረጋጋትና የፈረሰውን የመንግሥት መዋቅር ለመገንባት የተቻሉ ንጉሥ ከፍተኛ የፖለቲካ ፈተና እንዲጋጠማቸው ግልጽ ነበር።

የኢትዮጵያ ሕዝብ እና መንግስት በእንግሊዝ ወታደራዊ አገዛዝ ላይ ያለውን ግዙፍ ቅሬታ በመገንዘብ እንግሊዞች ከኢትዮጵያ መንግስት ጋር ለወደፊት ስለሚኖረው ግንኙነት ኤ.አ.አ. በ1942 ሁለት ስምምነቶችን ተፈራረሙ። በስምምነቱ መግቢያ ላይ ኢትዮጵያ ነፃ አገር መሆንን የሚጠቅስ አንቀፅ ቢኖርም ቀጥለው የተዘረዘሩ በርካታ ዋና ዋና አንቀጾች ኢትዮጵያ አሁንም በእንግሊዝ ቁጥጥር ስር መሆኗን የሚያረጋግጡ ነበሩ። ከነዚህም መካከል ለእንግሊዝ አምባሳደር ከሌሎቹ ውጭ መንግስታት ተወካዮች ይበልጥ ክብር እንደሚሰጥ፣ የእንግሊዝ ዜጎች ለኢትዮጵያ መንግስት የፖለቲካና የህግ አማካሪዎች፣ የፖሊስ አዛዦች፣ አስተማሪዎችና የፍርድ ቤት ዳኞች በመሆን እንደሚሰሩ፣ እንዲሁም በምስራቅ አፍሪካ የእንግሊዝ ጦር ጠቅላይ አዛዥ ሳይፈቅድ የኢትዮጵያ መንግስት በወታደራዊ ጉዳይ ከሌላ የውጭ አገር መንግስት ጋር ምንም ዓይነት ስምምነት ለማድረግ እንደማይችል የሚዘረዝሩ ይገኙበታል።

ከዚህ በተጨማሪ ወታደራዊ ስምምነቱ እንግሊዝ በአዲስ አበባና በቀሩት ትላልቅ ከተሞች ወታደራዊ ቁጥጥር እንድታደርግ የሚፈቅድ ነበር። በአጋዴን፣ በሀውድ እና በተጠበቀ ክልል (Reserved Area) የእንግሊዝ ቁጥጥር ቁጥጥር እንደሚቀጥል ያረጋግጣል። የእንግሊዝ አውሮፕላኖችን በአገሪቱ አየር ላይ ለመብረር ብቸኛ ባለሙብት አድርጓቸዋል። ኢኮኖሚውን በተመለከተ የእንግሊዝ የምስራቅ አፍሪካ ሽልንግ የአገሪቱ ኦሪጅናል ገንዘብ ሆኖ እንዲያገለግል ይፈቅዳል። ገቢና ወጪ ንግድ ቁጥጥር የሚደረገው ከለንደን ሲሆን ወደ ውጪ ከሚላከው ዕቃ የሚገኘው የውጪ ምንዛሪ የሚገባው ለእንግሊዝ መጠባበቂያ ነበር። እነዚህ የተዘረዘሩ የስምምነቱ አንቀጾች የሚያሳዩን ከ1942 በኋላም ቢሆን ኢትዮጵያ በእንግሊዝ የሞግዚት አስተዳደር ስር እንደነበረች ነው።

ይህ ስምምነት ተለውጦ ኢትዮጵያ ሙሉ ነጻነትን እንድትጎናጸፍና በኢትዮጵያ ህዝብ ላይ የሰፈነውን የኢኮኖሚና የስነ ልቦና ችግር ለመፍታታ ፈታኝ የሆነ የዲፕሎማሲ እንቅስቃሴ መደረግ እንዳለበት የኢትዮጵያ መንግስት በውል ተገንዝቦት ነበር። ነገር ግን መፍትሄው እንዲህ ቀላል አልነበረም።

አምባሳደር ጥሩነህ

የኢትዮጵያ ዘመናዊ የዲፕሎማሲ አጀማመር ሂደት ከነፃነት እስከ አብዮት

ከእንግሊዝ ተፅዕኖ ስመሳቀቅ የተደረገ የሁለት ፈር (Two Track) ዲፕሎማሲ

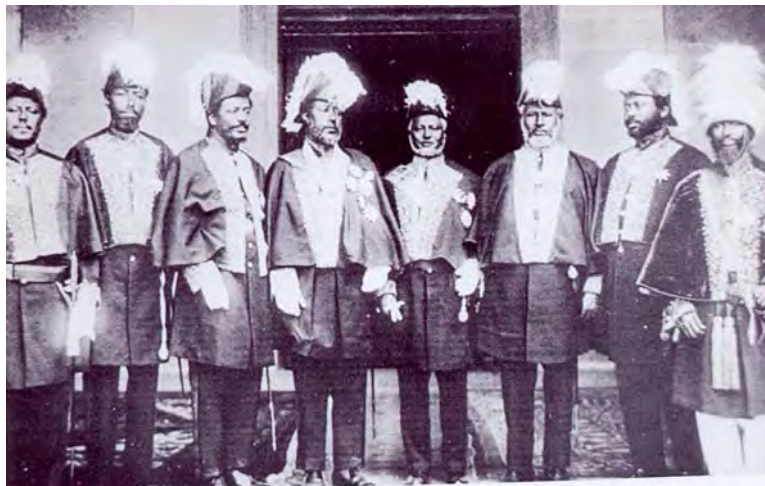
ከዚህ በላይ የተዘረዘሩትን በእንግሊዝ የሞግዚት አስተዳደር ምክንያት የተፈጠሩትን ባለ ብዙ ፈርጅ ችግሮች ለማስወገድ ሶስት ዓቢይ ጉዳዮች መፈፀም እንደነበረባቸው በኢትዮጵያ መንግስት በኩል ግንዛቤ ተወስዷል። እነዚህም ከእንግሊዝ ጋር በ1942 ዓ.ም. የተደረጉትን ሁለት ስምምነቶች የሚተካ ሌላ ውል መፈራረም፣ የምስራቅ አፍሪካን ሽልገል የሚተካ ብሔራዊ ገንዘብ ማውጣት እና ኢትዮጵያን ከእንግሊዝ ወታደራዊ ተፅዕኖ ሊያወጣ የሚችል የመሳሪያ እርዳታ ማግኘት ነበሩ። የተጠቀሱትን አላማዎች ለማሳካት የኢትዮጵያ አቅም እጅግ ውስን እንደነበረ ይታወቃል። ስለሆነም በወቅቱ እየተካሄደ በነበረው በሁለተኛ የዓለም ጦርነት ኢኮኖሚው ያልደቀበት እና የአፍሪካን ሀገሮች እንደ ቅርጫ ተከፋፍሎ የመግዛት ልምድና ዓላማ ያልነበረው ኃይል አገር አሜሪካን እንደሆነች በመገንዘብ ንጉሠ ነገስቱ ኢትዮጵያን የዚች አገር የቅርብ ወዳጅ ለማድረግ ቁርጥ ፍላጎት አድርገዋቸው ነበር። አሜሪካን በበኩሏ ኢትዮጵያ የሶስቱ ጦረኛ ሀገሮችን ወረራ ተዋግታ በማሸነፍ የመጀመሪያዋ ነፃ ሀገር በመሆንም እንዲሁም ኢትዮጵያን በአውሮፖና በመካከለኛው ምሥራቅ ለሚካሄደው ጦርነት የምግብ አቅርቦት ምንጭ እንድትሆን ለማድረግና የአሜሪካን ጦር ሠራዊት ከአስመራ ወጣ ብሎ የመገናኛ ኮር እንዲሆን ያሰበውን የመልእክት የመቀበያና የመመሳጠሪያ ጣቢያ እውን ለማድረግ ስትል፤ ለመቅረብና ለመርዳት ፍላጎት ማሳየት ጀምራ ነበር። ከዚህ በተጨማሪ የአሜሪካን መንግሥት በተለይም ፕሬዝዳንት ሩዝቬልት ከአጼ ምኒልክ ዘመን ጀምሮ ከኢትዮጵያ ወገን በከንቲባ ገብሩ ደስታ፣ ሀኪም ወርቅነህ፣ በተለይም በጦርነቱ ወቅት በዶ/ር መላኩ በያን በአሜሪካን በኩል በነ William H. Ellis (ታዋቂ ነጋዴ) Rabbi Arnold Josiah Ford, W.E.B. Du Bois (ተቀዳሚ የጥቁር አንድነት ሊቅ), Col. John C Robinson (በማይጨው በኢትዮጵያ ጎን ሆነው የተዋጉ) ግለሰቦች ጥረት በከፍተኛ ደረጃ ያደገውን የአሜሪካ ጥቁሮች ከኢትዮጵያ ህዝብ ጋር ያላቸውን አንድነትና ሶሊዳሪቲ በውል የተረዱ ይመስላል። ለዚህ ነው በ1942 ፕሬዝዳንቱ ለንጉሱ በጻፉት ደብዳቤ፡-

It is a source of much satisfaction to me and to the people of the United States that your country, which fought so courageously against the ruthless enemy, has regained its independence and self-government. The steadfast friendship of the American people and their sympathy with you in your period of trial will continue to be manifest during the day of reconstruction now facing your country.⁹

አምባሳደር ጥሩነህ

የኢትዮጵያ ዘመናዊ የዲፕሎማሲ አጀማመር ሂደት ከነፃነት እስከ አብዮት

በማለት የአሜሪካን መንግሥት ሳይጨምር ህዝቡ (አፍሮ- አሜሪካን) ኢትዮጵያ በተወረረችበት ወቅት ሰለአሳየው ሶሊዳሪቲ ገልጸዋል።

በ1920ዎቹ በአምባሳደርነት የተሾሙ ባለሥልጣናት ከብላታ ህሩይ ወልደ ሠላሴ የውጭ ጉዳይ ሚኒስትር ጋር በክብር ልብስ

Source: Ethiopia Photographed, Recharad Pankhwurst & Denis Gerard, Columbia University Press, 1996.

በዚህ ሁኔታ ቀደም ብሎ ከጦርነቱ በፊት ተጀምሮ የነበረውን ግንኙነት ለማጠናከር በሁለቱ መንግሥታት መካከል መግባባት ቢኖርም ይህን ለማድረግ የሚያስችል ይፋዊ መንገድ ግን አልነበረም። በወቅቱ እንግሊዝ በኢትዮጵያ የነበረውን የመገናኛ መስመር በሙሉ ተቆጣጥራ ነበር። አሜሪካኖች በአዲስ አበባ የነበረውን ሌጋሲዬን እንደገና ለመክፈት ፈልገው እንግሊዞች በቆንስላ ጄኔራል ብቻ እንዲሆን በማለት ተቃውሞአቸውን አሰምተዋል። የአሜሪካን ሌጋሲዬን በአዲስ አበባ የእንግሊዝን ተፅእኖ አልፎ ከተቋቋመም በኋላ ቢሆንም ከአሜሪካ ጋር ውጤታማ ግንኙነት ሲደረግ የነበረው ንጉሱ ለፕሬዝዳንት ሩዝቬልት በሚጽፏቸው ደብዳቤዎች እና በልዑካን ልውውጥ ነበር። በዚህ ረገድ ከአሜሪካን ጋር ውጤታማ ግንኙነት የተጀመረው በግንቦት 1943 ዓ.ም. በልጅ ይልማ ደሬሳ የተመራው የኢትዮጵያ ልዑክ በሆነ እስኘሪንግ ቨርጅንያ በተካሄደው የዓለም የምግብ ድርጅት ስብሰባ ለመካፈል ወደ አሜሪካ በሄደበት ወቅት ነበር። በወቅቱ የኢትዮጵያ ልዑክ ከአሜሪካን የውጭ ጉዳይ እና የገንዘብ ሚኒስትሮች እንዲሁም ከፕሬዝዳንት ሩዝቬልት ጋር የተወያየባቸው ጉዳዮች አያሌ ነበሩ። ከነዚህም መካከል ዋና ዋናዎቹ፡-

- 1) የኢትዮጵያ ብር የሚባል አዲስ ገንዘብ ለማውጣት የሚያስችል 4,525, 000 ግራም ብር ብድር እንዲሰጣት

አምባሳደር ጥሩነህ

የኢትዮጵያ ዘመናዊ የዲፕሎማሲ አጀማመር ሂደት ከነፃነት እስከ አብዮት

- 2) ከአንግሊዝ ጋር የተደረገውን የ1942 ስምምነት የሚተካ ስምምነት እንዲደረግ አሜሪካን በአንግሊዝ ላይ ግፊት እንድታደርግ
- 3) የኢትዮጵያ የባንክ የገንዘብና የንግድ እንቅስቃሴዎች ከአንግሊዝ ቁጥጥር ነጻ እንዲወጡ የቴክኒክ እርዳታ እንዲደረግላት ነበር።

እነዚህ ጥያቄዎች በቀረቡበት ወቅት አሜሪካኖች በኢትዮጵያ ውስጥ እንግሊዝ የምትከተለውን የቅኝ ግዛት ፖሊሲ እንደማይደግፉ የሚያስረዱ ሁኔታዎች ነበሩ። የአሜሪካን የውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር ከአቶ ይልማ ጋር ቀደም ብለው በውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር መ/ቤት ስለተደረገው ወይይት ለፕሬዝዳንት ሩዝቤልት እንደሚከተለው ገልጸው ነበር።

እንግሊዞች በሚያዝያ ወር 1941 አዲስ አበባን ከያዙ በኋላ ኢትዮጵያን በጠላት እንደተያዙ አገር አድርገው አስተዳድረዋታል በማለት ሚስተር ደሬሳ የገለጹት እውነት ነው። በእጃችን ያለው ማስረጃ የሚያመለክተውም በዚህ ጊዜ ውስጥ እንግሊዞች ሀገሪቱን ረግጠው ማስተዳደራቸውን ነው። ስለዚህም ጃንሆይ እና ብዙ የካቢኔ ሚኒስትሮቻቸው አስመራ ለሚገኘው ቆንስላችን ግልፅ እንዳደረጉት ከእነዚህ እንግሊዛውያን በተቻለ ፍጥነት ለመገላገል ቁርጥ ሀሣብ ይዘዋል በማለት አስረድተዋል¹⁰።

ከዚህ በላይ የተመለከትነው የውጭ ጉዳይ ሚኒስትር ሚስተር ሀል ለፕሬዝዳንት ሩዝቤልት ያደረጉት ሪፖርትና አሜሪካንን የመሰለ ታላቅ ሀገር መሪ የአንድ ደሀ አፍሪካዊ አገር ሚኒስትር ተቀብለው ማነጋገራቸው አሜሪካኖች ኢትዮጵያን ከአንግሊዝ የቅኝ ግዛት ተፅእኖ በማላቀቅ በአሜሪካን ተፅእኖ (sphere of influence) ሥር ለማድረግ እንደወሰኑ ወይም ፅኑ ፍላጎት እንደነበራቸው የሚያመለክት ነበር።

ኢትዮጵያ በወቅቱ ለአሜሪካኖች በተለያዩ አጋጣሚዎች ስታስተላልፍ የነበረችው ሌሎች ጉዳዮች፡-

- ዘመናዊ መከላከያን ለመገንባት የሚያስችል ወታደራዊ እርዳታ ማግኘት
- ኤርትራን መልሶ የኢትዮጵያ አካል በማድረግ ነፃ እና ዘለቄታ ያለው የባህር በር ማግኘት
- የአሜሪካን ኢንቨስትመንት ወደ ኢትዮጵያ እንዲገባ ማበረታታት የሚሉትን እና ሌሎችን ያጠቃለለ ነበር።

በ1945 አፄ ኃይለ ሥላሴም ከፕሬዝዳንት ሩዝቤልት ጋር በስዊዝ ቦይ ላይ ተገናኝተው በተነጋገሩበት ወቅት ካነሷቸው ነጥቦች መካከል የጦር መሳሪያ ዕርዳታ፣ የባህር በርና የኤርትራ ጉዳይ፣ የኦጋዴንና የአዲስ አበባ ጅቡቲ የባቡር ቁጥጥር ከአንግሊዝ ስለማላቀቅ እንዲሁም በፓሪስ የሰላም ጉባዔ ላይ ኢትዮጵያ ለመካፈል እንድትችል የአሜሪካን እርዳታ እንዲደረግላት የሚጠይቅ ነበር¹¹። እነዚህ ንጉሠ በየጊዜው ያነሷቸው የነበሩት ጉዳዮች ቀስ በቀስ ተፈጻሚነት አግኝተው በመጨረሻ ኢትዮጵያ ከአንግሊዝ ተጽዕኖ ለመላቀቅ የቻለችው ከዚህ በላይ እንደተመለከትነው ኢትዮጵያ በአንድ በኩል እንግሊዞችን በትዕግስት እያስታመመች በሌላ በኩል ከአንግሊዝ በተሻለ ሁኔታ የፖለቲካ፣ የኤኮኖሚና

አምባሳደር ጥሩነህ

የኢትዮጵያ ዘመናዊ የዲፕሎማሲ አጀማመር ሂደት ከነፃነት እስከ አብዮት

ወታደራዊ ዕርዳታ ሊሰጥ ወደሚችል ኃይል ወዳጅ በመጠጋትና ከጎኗ በማሰለፍ እንደ ሆነ ከዚህ በላይ የተጠቀሱት የፖለቲካ እንቅስቃሴዎች ግልፅ ያደርጋሉ።

እዚህ ላይ ኢትዮጵያ ከእንግሊዝ ጋር በ1942 በተፈራረመችው ስምምነት አንቀፅ 12 መሰረት የ3 ወር ጊዜ ማስጠንቀቂያ ሰጥታ ውሉን ልትሰርዝ እንደምትችል የሚገልጽ ሲሆን ለምን በእንግሊዝ የሞግዚት አስተዳደር ስር ሆና ቆየች የሚል ጥያቄ መነሳቱ አይቀርም። መልሱ ባጭሩ ይህን ለማድረግ የወቅቱ የአገሪቱ ሁኔታ የሚፈቅድ አልነበረም። ስምምነቱ ባይኖር ኖሮ እንግሊዝ መላውን ኢትዮጵያ የጠላት ግዛት ነው በማለት ልትይዝ የምትችልበት ሁኔታ ነበር። አልያም በማዕከላዊ መንግሥት ላይ ቅሬታ የነበራቸውን ሕዝቦች በማነሳሳት ወይም ያለ በቂ ምክንያት ቢሆንም አንዳንድ የኢትዮጵያን ግዛቶች ልትይዝ ትችላለች የሚል ፍርሀት ነበር። ከዚህ በተጨማሪ ኢትዮጵያ በሚቀጥሉት ምዕራፎች እንደምንመለከተው የባሕር በር ለማግኘት የምታደርገውን ጥረት እንግሊዞች ሊያከሸፉ ይችላሉ የሚልም ስጋት ስለነበረ ነው።

ችግሮቹ እነዚህ ብቻ አልነበሩም። በወቅቱ ያለውጭ እርዳታ በጦርነት የፈረሰውን የመንግስት መዋቅር ለመገንባት አስቸጋሪ እንደነበር ለሁሉም ወገን ግልፅ ነበር። የኢትዮጵያ ኢኮኖሚ ከጦርነቱ በፊትም ቢሆን እጅግ በጣም ደካማና ይህ ነው የሚባል ገቢ ከቀረጥ ለመሰብሰብ የሚያስችል አልነበረም። በጦርነቱ ዋዜማ (በኢትዮጵያ አቆጣጠር 1927) መንግስት ከተለያዩ ምንጮች በጥሬ ገንዘብ የሰበሰበው ጠቅላላ ገቢ 2,426,476 ብር ብቻ የነበረ ሲሆን ወጭውም ከገቢው የተለየ አልነበረም። ከነፃነት በኋላም የነበረው ኢኮኖሚም ብዙ ለውጥ አላሳየም¹² ። በወቅቱ ስለ ነበረው ሁኔታ አቶ አክሊሉ ለመርማሪ ኮሚሽን በአቀረቡት ጽሁፍ ሲገልጹ «እስታሁን ያለነው በነሱ (እንግሊዝ) ገንዘብ እርዳታ ባመት 12 ሚሊዮን ፓውንድ ተዛ እየሰጡን ነበር። ገና በመቋቋም ላይ ነበርን የልማትና የታክስም ጉዳይ ገና መጀመሩ ነበር» በማለት አብራርተዋል።

በፖለቲካና በፀጥታ ረገድም የነበረው ሁኔታ እምብዛም የሚያወላዳ አልነበረም። ከጦርነቱ በፊት ዘመናዊ ወታደራዊ ኃይል በማቋቋም ረገድ የተደረገው ጥረት በጦርነቱ ምክንያት ዋጋ ቢስ ሆኖ ነበር። ከጦርነቱ በፊት የነበሩ ጥቂት የሠለጠኑ ወታደሮች ከጠላት ጋር ሲዋጉ አብዛኛዎቹ ተሰውተዋል። በመሆኑም የሀገሪቱ ሠራዊት አባላት ዘመናዊ መሣሪያና ስልጠና እምብዛም ያልነበራቸው ከአርበኞች ከስደተኞች እና ከሌሎች ከተለያዩ ክፍሎች የተሰባሰቡ ነበሩ ።

በእንቅርት ላይ ጆሮ ደግፍ እንዲሉ በወቅቱ በጎጃም፣ በትግራይ (እራያና አዘቦ)፣ በሐረርና በሌሎች አካባቢዎች የማዕከላዊ መንግስትን ፖሊሲ የሚቃወሙ ሕዝባዊና በአንዳንድ አካባቢም በመሣፍንት የተመሩ ዓመፆች ተቀስቅሰው ከፊሎቹ በእንግሊዝ ጦር ኃይል እርዳታ እንደተደመሠሡ ይታወቃል¹³። በእነዚህና በመሳሰሉ ባለ ብዙ ፈርጅ ችግሮች ተወጥሮ የነበረው መንግስት በእንግሊዝ ጦር ኃይል ላይ ቆራጥ እርምጃ ለመውሰድ እንደሚችገር ለመገመት አያዳግትም ።

የአሜሪካን እርዳታ የተፈለገው ከዚህ በላይ የተዘረዘሩ የውጭና የውስጥ ችግሮችን ለመቋቋም የሚያስችል አቅም ለማዳበር ነበር። ከአሜሪካ ጋር የተጀመረው ግንኙነት ፍሬያማ እየሆነ በመምጣቱና በአንፃሩም የ1942

አምባሳደር ጥሩነህ

የኢትዮጵያ ዘመናዊ የዲፕሎማሲ አጀማመር ሂደት ከነፃነት እስከ አብዮት

ስምምነት መፍረስ አስፈላጊነት እየገባ በመሄዱ ስምምነቱ ከ3 ወር በኋላ እንደማይፀና እና የስምምነቱ ወቅት ከማለቁ በፊት ድርድር ተጀምሮ የፊተኛው ስምምነት በአዲስ እንዲተካ የሚጠይቅ ማስታወሻ ግንቦት 25 ቀን 1944 ለእንግሊዝ ለጋስቶን ቀረበ።

የተጠቀሰው ማስታወሻ ለእንግሊዝ በተሰጠበት ወቅት ኢትዮጵያ አሜሪካኖችን ጠይቃ የነበረው የጥሬ ብር ብድር እና የጦር መሣሪያ እርዳታ እንድታገኝ የሚያስችል ስምምነት ተደርጎ የነበረ ከመሆኑም በላይ የኢትዮጵያን ኢኮኖሚ በቅርብ ሆኖ የሚያጠና የአሜሪካን ኤክስፐርቶች ቡድን ወደ ኢትዮጵያ እንዲላክ ተወስኖ ነበር። ከዚህም በላይ አሜሪካኖች የኢትዮጵያ ነፃነት ተጠብቆ እንዲቆይ የነበራቸውን ፍላጎት ለእንግሊዝ መንግስት ገልፀው ነበር።

እንግሊዝ ቀድሞ የነበረው ውል በ3 ወር ጊዜ እንደሚሠረዝ ኢትዮጵያ ያቀረበችውን ማስታወሻ መሠረት በማድረግ አዲስ ውል የሚደራደር ቡድን መስከረም 26 ቀን 1944 ላከች። ከብዙ ውጣ ውረድ በኋላ በእንግሊዝ ተረቆ የቀረበው ረቂቅ ስምምነት መጠነኛ መሻሻል ተደርጎበት ፀደቀ። በስምምነቱ መሠረት የእንግሊዝ አምባሳደር የዲፕሎማቶች ቀዳሚ መሆኑ ቀረ። ኢትዮጵያ የሌላ አገር ዜጎች የሆኑ የውጭ አማካሪዎችን ለመቅጠር ያላት መብት ታወቀ። የእንግሊዝ ወታደራዊ ቡድን ከምስራቅ አፍሪካ ዕዝ ወጥቶ ተጠራካቱ ለኢትዮጵያ ጦር ሚኒስቴር እንዲሆን ስምምነት ተደረሰ¹⁴።

ይህ ኢትዮጵያ ከእንግሊዝ ተጽዕኖ ነጻ ለመውጣት በድፕሎማሲ መስክ የተጫወተችው የሁለት ፈር ድፕሎማሲ አንድ አቢይ እርምጃ ከመወሰዱ በፊት አስፈላጊ ሁኔታዎችን በቅድሚያ በማዘጋጀት ረገድ ሆነ ትክክለኛውን ጊዜ ጠብቆ እርምጃ በመውሰድ አንጻር ሲገመገም የተዋጣለትና በሳል የዲፕሎማሲ ጥበብ የተንጸባረቀበት ነው።

የተጠቀሰው ስምምነት የኢትዮጵያን ሉአላዊነት በማረጋገጥ ረገድ ከፍተኛ ሚና የተጫወተ ቢሆንም አጋዴንና የተጠበቁ ክልሎች በእንግሊዝ ሥር እንዲቆዩ በማድረግ በአጋዴን እስከአሁን ላለው ችግር የበኩሉን አስተዋጽኦ አድርጓል። በአዲሱ ውል መሰረት አጋዴንና የተጠበቁ ክልሎችን በተመለከተ የተደረገው ስምምነት የሚከተለውን ይላል ፡-

በጦር ቃል ኪዳን ወዳጅነቷ መሠረት ለጦርነቱ የተሳካ አፈፃፀም አስተዋጽኦ ለማድረግ በማሰብና በግዛቱ ያላት መብት ሳይነካ የኢትዮጵያን ንጉሠ ነገስት መንግስት ይህ ስምምነት ፀንቶ በሚቆይበት ዘመን ከስምምነቱ ተያይዞ በሚገኘው ሠንጠረዥ እንደተመለከተው አጋዴንና የተጠበቁ ክልሎች በመባል የሚታወቀው የኢትዮጵያ ግዛት በእንግሊዝ ወታደራዊ አስተዳደር ስር እንዲቆይ ተስማምተዋል¹⁵።

እርግጥ ነው ስምምነቱ የተጠቀሱት ግዛቶች በማያወላወል ሁኔታ የኢትዮጵያ ግዛት መሆናቸውን አረጋግጧል። ኢትዮጵያንም ከተያዘች የጠላት ግዛትነት ከፍ አድርጎ የእንግሊዝ የጦር ቃል ኪዳን ወዳጅ ሀገር መሆኗን አስገንዝቧል። ሆኖም ግን በሚቀጥለው ምዕራፍ እንደምንመለከተው በእንግሊዝ ይዞታ ምክንያት

አምባሳደር ጥሩነህ

የኢትዮጵያ ዘመናዊ የዲፕሎማሲ አጀማመር ሂደት ከነፃነት እስከ አብዮት

በተፈጠሩ ሁኔታዎች የተነሳ ኢጋዴንና የተጠበቀው ክልል ለኢትዮጵያ የችግር ምንጭ ሆነው ቀርተዋል።

የእንግሊዝ ደዞታ ስኬታዊነት ችግር ምንጭ

በ1944ቱ ዓ/ም የእንግሊዝና የኢትዮጵያ ስምምነት አንቀጽ 7 መሠረት የኢጋዴን ክልል በእንግሊዝ አስተዳደር ስር የሚቆየው የውሎ ዘመን ፀንቶ በሚቆይበት ጊዜ ሆኖ ከመጀመሪያዎቹ ሁለት ዓመታት በኋላ ግን የ 3 ወር ማስጠንቀቂያ በመስጠት የሚቋረጥ ነበር። ኢትዮጵያ ስምምነቱን የሚተካ አዲስ ስምምነት ረቂቅ አዘጋጅታ ለእንግሊዝ መንግስት የሰጠችው በ1947 ዓ.ም. ነበር። ነገር ግን ከእንግሊዝ መልስ ሳይመጣ ለብዙ ጊዜ ዘገየ። በዚህም ምክንያት እንግሊዝ በ1948 ዓ.ም በሁለቱ አገሮች መካከል በተፈረመው ሌላ ስምምነት መሠረት ኢጋዴንን ለቃ ብትወጣም ሀውድንና የተጠበቁትን ግዛቶች እንደያዘች የሶማሊያ ቅኝ ግዛቶችን ለቃ እስከወጣች ጊዜ ድረስ ቆይታለች።

እንግሊዞች የ1944 ዓ/ምን ስምምነት በዘላቂ ስምምነት ለመተካት ያስቀመጡት ቅድመ ሁኔታ ኢትዮጵያ የተጠበቀውን ክልልና ሀውድን እንድትለቅ የሚጠይቅ ነበር። ይህን ቅድመ ሁኔታ ኢትዮጵያ ለመቀበል ዝግጁ ያለመሆኗን በማያወላውል ቃል ስላረጋገጠች ባዲሱ ስምምነት ረቂቅ ላይ ሊደረግ ታስቦ የነበረው ውይይት ለብዙ ጊዜ ተቋርጦ ሊቆይ ችሏል።

እንግሊዝ የጣሊያን ሱማሌላንድን እና ኢጋዴንን በሙሉ ይዞ ታላቋ ሱማሊያን ለመፍጠር በ1940ዎች የነደፈችውን ዕቅድ የጣሊያን ሱማሌላንድ ዜጎች ተቀብለውት በወቅቱ ለተግባራዊነቱ እንቅስቃሴ ማድረግ ጀምረው ነበር። በዚህ ምክንያት እንግሊዝ በራሷ ስም የምትጠራው የእንግሊዝ ሱማሊያ በታላቋ ሱማሊያ እንዳትዋጥ ስጋት አድርገዋል ነበር። የእንግሊዝ ሱማሌላንድ ከመዋጥ ተርፋ ለብቻዋ የምትቆይ ከሆነ ግን የአገሪቱ ዜጎች ከብቶቻቸውን ውሃ ለማጠጣትና ግጦሽ ለማብላት እንዲችሉ ክልሎቹን ከኢትዮጵያ ገንጥለው ከሱማሌላንድ ጋር መቀላቀሉ አስፈላጊ እንደሆነ ተረድተዋል። ነገር ግን ይህን ዓላማ ለማሟላት እንደማይቻል ኢትዮጵያ በገለጸችው ጠንካራ አቋም ተገንዝበዋል። በዚህ ምክንያት ሲካተት የቆየው ስምምነት በኢትዮጵያና በእንግሊዝ መካከል የተፈረመው በ1956 ነበር¹⁶።

እንግሊዝ ከፓሪስ የሰላም ስብሰባ ወቅት ጀምሮ የኤርትራን ጉዳይ ከኢጋዴን ጋር በማቀናጀት ኢትዮጵያ ኤርትራንና የምትፈልገውን የባሕር በር የምታገኘው ኢጋዴንን ለእንግሊዝ የለቀቀች እንደሆነ ነው የሚለውን ሃሳብ ስታራምድ ቆይታለች። የ1944 ዓ.ም. ስምምነትን የሚተካ አዲስ ስምምነት በሚደረግበት በ1956 ዓ.ም. የኤርትራ ጉዳይ ከሞላ ጉደል መፍትሔ አግኝቷል። እንዲሁም እንግሊዝ ከኢትዮጵያ ጋር ባደረገችው የ1948 ዓ.ም. ስምምነት መሠረት የኢጋዴንን ግዛት በክፍል ለቃ ወጥታለች። በመጨረሻም ሀውድና የተጠበቀ ግዛት የኢትዮጵያ ግዛት መሆናቸውን አረጋግጧል።

በሁኔታዎች አጋጣሚነትና በትጋት ባደረገችው የዲፕሎማሲያዊ እንቅስቃሴ ምክንያት ኢትዮጵያ እንግሊዝ እንደጠበቀችው ኤርትራን ለማግኘት ስትል

አምባሳደር ጥሩነህ

የኢትዮጵያ ዘመናዊ የዲፕሎማሲ አጀማመር ሂደት ከነፃነት እስከ አብዮት

ለኢትዮ ጣሊያን ጦርነትና በብዙ ሺዎች የሚቆጠሩ ዜጎች ህይወት መጥፋት ምክንያት የሆነውን ኦጋዴንን ለእንግሊዝ እንድትለቅ የሚያስገድድ ሁኔታ ሳይፈጠር ቀርቷል። በመሆኑም ኢትዮጵያ በዚህ ረገድም ያደረገችው የዲፕሎማሲ እንቅስቃሴ ውጤት ያለውና ባሸናፊነት ለመውጣት የቻለችበት መሆኑ ግልፅ ነው። ኢትዮጵያ አሜሪካንን በማግባባት በጎኗ ባታሰልፍ ኖሮ ከእንግሊዝ የሞግዚት አስተዳደር ተላቃ የተወሰዱባትን ግዛቶች ለማስመለስ ባለምአቀፍ ደረጃ ጠንክራ ለመዋጋት አቅም እንደማይኖራት ለመገመት የሚያስችግር አይደለም። እንዲሁም ቀጥለን እንደምንመለከተው ኢትዮጵያ በኤርትራና በሌሎች ጉዳዮች ውጤት ያገኘችው በአሜሪካን እርዳታ እንደሆነ ግልጽ ነው።

ያም ሆኖ እንግሊዞች በተከታታይ ለአስራ አራት አመታት የተጠቀሱ አካባቢዎችን ይዘው በመቆየታቸው እና አካባቢውን ለቀው ሲወጡ ግዛቶቹን ለኢትዮጵያ ማስረከባቸው በአካባቢው ህዝብ ላይ የተፈጠረው የስነ ልቦና ሁኔታና ትክክለኛ ያልሆነ ግንዛቤ ፤ በጣሊያን ሶማሊያና በኢትዮጵያ መካከል ያለው ወሰን በመሬት ላይ ምልክት ያልተደረገበት ከመሆኑ ጋር ተዳምሮ ኦጋዴን ባለፉት 40 ዓመታት በኢትዮጵያና በሱማሊያ መካከል ለተደረጉ ከፍተኛ ጦርነቶች መንስኤ ከመሆኑም በተጨማሪ እስከ አሁን ድረስ በአካባቢው ለሚከሰቱ ውዝግቦች ደም ያፋሰሱ ግጭቶች መሰረታዊ ምክንያት ሆኖ ቆይቷል።

ዛሬም ቢሆን ይህን በውጭ ኃይል በሁለቱ ህዝቦች መካከል የተፈጠረውን ያለመተማመንና ጥላቻ ለማስወገድ በኢትዮጵያ መንግሥት በኩል የተደረጉ በርካታ እርምጃዎችን በማደናቀፍ በአካባቢው የንጹቅን ደም መፍስሰ እንዲቀጥል ለማድረግ የኤርትራ መንግሥትና አክራሪ ኃይላት ሌት ተቀን እየሠሩ ናቸው። ስለሆነም የችግሩን ምንጭ በውል መረዳቱ ያለፈውን የዲፕሎማሲ ጥረት እንድናደንቅና ትምህርትም እንድንቀስም ከማስቻሉ በላይ ዛሬም የነበሩ ክፍተቶችን በመጠቀም በልማት ጎዳና የጀመርነውን መልካም ጉዞ ለማሰናከል የሚፍጨረጨሩ ዕኩይ ኃይሎችን ደባ ለማክሸፍ ተጨማሪ መሣሪያ ሆኖ ያገለግላል የሚል እምነት አለኝ።

ሌላው በተመሳሳይ ምክንያት ትኩረት የምናደርገው ጽሁፉ በሚያጠቃልልበት ዘመን ኢትዮጵያ ከፍተኛ የዲፕሎማሲ ጥረት ያደረገችበት የኤርትራ ጉዳይ ነው።

የኤርትራ ጉዳይ በፓሪስ የሰላም ስብሰባ

የኤርትራ ጉዳይ ከጦርነቱ በኋላ በአለም አቀፍ መድረክ በዝርዝር መታየት የጀመረው በፓሪስ የሰላም ስብሰባ ላይ ነበር።

ከተሸናፊ አገሮች ጋር የሠላም ውል ለመፈራረም በፓሪስ በተጠራው ስብሰባ በጦርነቱ የተካፈሉ ሀገሮች (ከአራቱ ኃይላን በተጨማሪ) ከሂትለር ጋር በቀጥታ ከተዋጉት ውስጥ የተመረጡ 17 ሀገሮችን ያጠቃልላል ነበር። ኢትዮጵያም በዚህ ስብሰባ እንድትካፈል ከተመረጡ አገሮች አንዷ ነበረች።

አምባሳደር ጥሩነህ

የኢትዮጵያ ዘመናዊ የዲፕሎማሲ አጀማመር ሂደት ከነፃነት እስከ አብዮት

ኢትዮጵያ በዚህ ስብሰባ ባደረገችው ንግግር ያለው ደጋጋሚ በግዴታ በኮሎኒያሊስት ጣሊያን ተገንጥለው የተወሰዱትን ግዛቶች (በተለይም ኤርትራ) ወደ እናት ሀገራቸው ወደ ኢትዮጵያ እንዲመለሱ አሳስባለች።

በዚህ ስብሰባ ፍፃሜ ጣልያን የድሮ ቅኝ ግዛቶቿን በገዛ ፍቃድዋ እንድትለቅና በተለያዩ ሀገሮች ላይ ላደረሰችው ጉዳት የ360,000,000 የአሜሪካን ዶላር የጦር ካሣ እንድትከፍል በተወሰነው መሠረት ተስማምታ የዕርቁን ውል ለመፈረም ተገዳለች። ኢትዮጵያ በስብሰባው በመካፈል ጣልያንን ወግተው ድል ካደረጉ ሀገሮች ጋር የዕርቁ ውል ፈራሚ ሆናለች። እንዲሁም ጣልያን በኢትዮጵያ ላይ በፈጸመችው ግፍ 25,000,000 ዶላር ካሳ አግኝታለች። የተዘረፉ ቅርሶቿ እንዲመለሱላት አስወስናለች። ግብፅና ጣሊያን ያቀረቡትን የግዛትና የኮሎኒያሊስቶች ጥያቄ በማክሸፍ ረገድ የበኩሏን ሚና ተጫውታለች¹⁷።

በፓሪስ ስብሰባ ውሳኔ መሠረት ኃያላን መንግሥታት በየአገሮቹ (ማለት በኤርትራ፣ በሊቢያና በጣልያን ሶማሊያ) እየተዘዋወረ የህዝቡን ፍላጎት አጣርቶ ሀሳብ የሚያቀርብላቸው አንድ የመርማሪ ኮሚሽን አቋቋሙ።

በዚህ መሠረት ወደ ኤርትራ የሄደው ቡድን የህዝቡን ስሜት ለማወቅ የልዩ ልዩ ፖርቲ መሪዎችን አነጋግሮና እንዲሁም በግብጽና በሌሎች ያገባናል በሚሉ አገሮች ተዛዋውረው ያገኙትን መረጃ በመንተራስ ያቀረቡት አስተያየት እንደአገሮቹ የፖለቲካ አመለካከት የተለያየ ነበር። በመሆኑም ኃያላን መንግስታት በጉዳዩ ላይ መስማማት ስላቃታቸው የኤርትራ ጉዳይ መስከረም 1948 ዓ.ም. በሚከፈተው የተባበሩት መንግስታት ድርጅት 3ኛ ጠቅላላ ጉባኤ ላይ እንዲቀርብ ተስማሙ¹⁸።

የኤርትራ ጉዳይ በተመድ መድረክ

ኤርትራንና ሌሎች የጣሊያን ኮሎኒያሎችን በተመለከተ በእንግሊዝ የቀረበው ረቂቅ ውሳኔ ቀጥሎ የምንመለከታቸውን ሀሳቦች ያዘለ ነበር።

የሊቢያ ሶስቱም አውራጃዎች (ሲረናይካ፣ ፌዘንና ትሪፖሊታኒያ) ከ10 ዓመት በኋላ በአንድነት ተዋህደው የሊቢያ ነፃ መንግስት ሆነው ይቋቋማሉ። እስከ አስር አመት ድረስ ግን ሲረናይካ በታላቋ ብርታኒያ፣ ፌዘን በፈረንሳይ እንዲሁም ቲሪፖሊታኒያ በጣሊያን ሞግዚትነት ይተዳደራሉ።

ሱማሊያ በጣሊያን ላልተወሰነ ጊዜ ስትተዳደር ከቆየች በኋላ ነፃ መንግስት የመሆን እድል ይሰጣታል።

ኤርትራ ቀደም ብሎም እንደተገለጸው ከምእራብ ቆላ በስተቀር ቀሪዎቹ ከኢትዮጵያ ጋር ይዋሀዳሉ፤ የምዕራብ ቆላ አውራጃዎች ግን የወደፊት እድላቸው ተጠንቶ ይወሰናል የሚል ነበረ።

የኢትዮጵያ ልዑክ መሪ የእንግሊዝን ረቂቅ አበክረው ነቀፉ። የክቡር አቶ አክሊሉ ተቃውሞ የከረረበት ምክንያት እራሳቸው እንደገለጹት ኢጣሊያን ወደ ሞቃዲሾ የቅኝ ግዛቷ ተመልሳ ሱማሊያን ታስተዳድር በሚለው አስተያየት የተነሳ ነበር።

አምባሳደር ጥሩነህ

የኢትዮጵያ ዘመናዊ የዲፕሎማሲ አጀማመር ሂደት ከነፃነት እስከ አብዮት

የእንግሊዙ ልዑክ መሪ ለኢትዮጵያ ለሰጡት በጎ ድጋፍ ያገኙት ነቀፋ እጅግ እንደአሳዘናቸው ሲገልፁ የታላቋ ብሪታኒያ መንግስት የኢትዮጵያ ወዳጅ ባይሆን ኖሮ በአራቱ ኃያላን ጉባኤ ላይ መስኮብና ፈረንሳይ ኤርትራ ለጣሊያን ተመልሳ እንድትሰጥ ያደረጉት ጥረት አይፈረስም ነበር ብለዋል።

አምባሳደር ጥሩነህ ዜና በተመድ የፀጥታ ምክር ቤት በኢራቅ ጉዳይ ላይ በተደረገው ክርክር፣ የኢትዮጵያን አቋም ሲገልፁ

ከላይ የተጠቀሰው ረቂቅ ወሳኔ በዋናው ኮሚቴ ፀድቆ ለጉባኤው በቀረበበት ወቅት የኤርትራ ጉዳይ በ37 ሀገሮች ተደግፎ ቢያልፍም በጣሊያን ሞግዚትነት እንዲቆይ የተባሉትን ግዛቶች በተመለከተ ትሮፖሊታኒያ ሀይቲ በመጨረሻ ደቂቃ ሀሣቧን በመለወጥ ተቃዋሚ በመሆኗ እንዲሁም ሱማሊያ በሀይቲና በላይቤርያ ምክንያት ሁለት ድምጽ ብቻ ስለገደላቸው ወሳኔው በአጠቃላይ ውድቅ ሆኗል¹⁹። ሦስቱ ጉዳዮች በአንድ ወሳኔ ታስረው የቀረቡ በመሆናቸው ከጉዳዮቹ መካከል አንዱ በቂ ድምጽ ሳያገኝ ቢቀር ሌሎቹ አብረው ይወድቃሉ።

ከዚህ በላይ በተጠቀሰው ሁኔታ የኤርትራ ጉዳይ በተመድ ሦስተኛ ጉባኤ ሳይቋቋም ቀርቶ ለአራተኛ ጠቅላላ ጉባኤ በቀረበበት ወቅት ሁኔታዎች በእጅጉ ተለዋወጠው ነበር። ጣሊያን ቅኝ ግዛቶችን መልሳ ለመያዝ ያደረገችው ጥረት በ3ኛው ጠቅላላ ጉባኤ በመክሸፍና ለወደፊቱም እንደሚሰላሰል በመገመት ኤርትራና ሊቢያ በቀጥታ ነፃነታቸውን እንዲጎናጸፉ ሱማሊያ ለተወሰነ ጊዜ በጣሊያን ሞግዚትነት ከተዳደረች በኋላ ነፃነቷን እንድታገኝ የሚል አቋም ያዘች። በኢትዮጵያ በኩልም የፖለቲካ ሁኔታ እንደሚለዋወጥ በመገመት የአገሮችን ድጋፍ ለማሰባሰብ ጥረት የተደረገ ቢሆንም በነበረው የዲፕሎማቲክ

አምባሳደር ጥሩነህ

የኢትዮጵያ ዘመናዊ የዲፕሎማሲ አጀማመር ሂደት ከነፃነት እስከ አብዮት

ውክልና ዕጥረትና ድክመት የተነሣ ይህ ነው የሚባል ውጤት ተገኝቷል ለማለት አይቻልም።

በመሆኑም ሲቢያ ከጥር 1 ቀን 1952 ዓ.ም. በፊት ነፃነቷን እንድታገኝ፤ ሱማሌያን ግን በሚቀጥሉት 10 ዓመታት ጣሊያን በሞግዚትነት ካስተዳደረችት በኋላ ነጻነቷን እንድታቀዳጃት፤ ኤርትራን ደግሞ በተመለከተ አምስት አባላት ያሉበት ኮሚቴ ተሰይሞ ወደዛች አገር ተልኮ የህዝቡን ፍላጎት አጣርቶ ያቅርብ የሚል ውሳኔ ጉባኤው አጸደቀ። ይህ ውሳኔ ለጣሊያንና ለደጋፊዎቿ ከፍተኛ ድል ያስመዘገበ ሲሆን፤ ኢትዮጵያን በተመለከተ ቀደም ብሎ በተባበሩት መንግስታት ጠቅላላ ጉባኤ ተወስኖ የነበረውን የኤርትራ ጉዳይ እንደገና ጥሬ አድርጎታል²⁰።

ለኮሚሽኑ አባልነት የተመረጡት ፓኪስታን፤ ንቲማላ፤ ደቡብ አፍሪካ፤ በርማ (ዛሬ ማይናማር) እና ኖርዌይ ነበሩ። የኢትዮጵያ ልዑክ በግልፅ የጣሊያን ደጋፊ የሆኑ ፓኪስታንና ንቲማላ እንዳይመረጡ አበክረው ቢጠይቁም ሰሚ አላገኙም።

ያም ሆኖ ልዑኩ በአዲስ አበባ ሆነ በኤርትራ ጥሩ አቀባበል ተደርጎለት የተላከበትን ተግባር በሚገባ ፈፅሞ ተመልሷል። የኮሚሽኑ አባላት በኤርትራ በነበሩበት ወቅት የማህበር ፍቅሪ ሀገር አባላትን ጣሊያን በገንዘብ በመግዛት ከማህበሩ ለማስከዳትና ማህበሩን ለማዳከም የአደረገውን ጥረት በማክሸፍ ካለፈው ጊዜ በበለጠ ሁኔታ ከኢትዮጵያ ጋር ለመዋሀድ ያላቸውን ፍላጎት ለመግለፅ ችለዋል። ይህም እንዲሆን ከማህበሩ መሪዎች ጋር በከፍተኛ ቆራጥነት ተልእኳቸውን የፈፀሙት ኮሎኔል ነጋ ሀይለ ሥላሴ በአስመራ የኢትዮጵያ ላይዘን አፊሰር እንደሆኑ በርካታ መረጃዎች ያሳያሉ። እሳቸውና የአንድነት ማህበር መሪዎች እንደ ደጃዝማች በየነ ባራኪ ፣ አቶ ተድላ ባይሩ ሼህ ሱሊማን አልዲን አህመድ ሠይድ እና የመሳሰሉ ባይኖሩ ኖሮ ኤርትራን በፌዴሬሽንም ቢሆን ከኢትዮጵያ ጋር ለማገናኘት እንደማይቻል የተባበሩት መንግስታት ድርጅት መድረክ ላይ ከተደረጉ ሁኔታዎች ለመገንዘብ አያዳግትም።

ኮሚሽኑ በአዲስ አበባና በኤርትራ ዞሮ የህዝብ ተወካዮችንና የመንግስት ባለሥልጣናትን እንዲሁም ጉዳዩ ያገባናል የሚሉ አገሮችን (እንግሊዝ፣ አሜሪካንና ግብፅን) ካነጋገረ በኋላ ኒውዮርክ ተመልሶ ያቀረበው ሪፖርት ሁለት አይነት ነበር። እነዚህም፡-

ፓኪስታንና ንቲማላ «ለኤርትራ ጉዳይ ትክክለኛው መፍትሄ ፡ አገሪቱ በተባበሩት መንግስታት ድርጅት የበላይ መሪነት ለ10 ዓመታት በሞግዚት አስተዳደር ከቆየች በኋላ ነፃነቷን ማግኘት ብቻ ነው» ሲሉ ደቡብ አፍሪካ ፡ በርማና ኖርዌይ ያቀረቡት አስተያየት የሚመሳሰል ቢሆንም አንድ አይነት አልነበረም።

ኖርዌይ ከምዕራቡ ቆላ በስተቀር ሌላው የኤርትራ ግዛት በሙሉ ከኢትዮጵያ አስተዳደር ጋር እንዲዋሀድ ስትል ደቡብ አፍሪካና በርማ በበኩላቸው ፌዴሬሽኑን በመደገፍ በሰጡት አስተያየት ኤርትራ ከኢትዮጵያ ጋር ህይወቷን የምታስተሳስረው በህግ በተመሰረተ ፌዴሬሽን ከሆነ በውስጥ ሆነ በውጭ

አምባሳደር ጥሩነህ

የኢትዮጵያ ዘመናዊ የዲፕሎማሲ አጀማመር ሂደት ከነፃነት እስከ አብዮት

አመለካከት ትክክለኛ ሚዛን ያለው ፍርድ ሆኖ ተቀባይነትን ያገኛል የሚል ነበር።

በዚህ መሠረት በፌዴሬሽን መፍትሄ ላይ የተመሰረተውና በአሜሪካንና በሌሎች 14 አገሮች ተባባሪነት የቀረበው ረቂቅ ውሳኔ ታህሣሥ 2 ቀን 1950 ዓ.ም. ለአምስተኛው የተባበሩት መንግስታት ጠቅላላ ጉባዔ ቀርቦ ከ60 አባል አገሮች በ46 ድምፅ ተደግፎ ለማለፍ ችሏል። ውሳኔው በዚህ ሁኔታ ከፍተኛ ድምጽ ለማግኘት የቻለበት ምክንያት የአሜሪካን የውጭ ጉዳይ ሚኒስትር ዲን አችሶን በኮሚቴው ጭምር እራሳቸው ወንበር ይዘው ባደረጉት ክርክርና ከስብሰባውም ውጭ ደጋፊዎችን ለማሰባሰብ ባደረጉት ጥረት እንደነበር ለማንም የተሰወረ አልነበረም። በተለይም ውሳኔውን ተባብረው ካቀረቡ 14 አገሮች ውስጥ ሰባቱ የጣሊያን ደጋፊ የነበሩ የላቲን አሜሪካን አገሮች መሆናቸው አሜሪካኖች ድጋፍ ለማሰባሰብ ምን ያህል እንደጣሩ ግልፅ ያደርጋል።

ለኢትዮጵያና ለኤርትራ ጉዳይ የፌዴራል መፍትሄ በተባበሩት መንግስታት ድርጅት ሲወሰን የፌዴራል ህገ መንግስት እንዲያዘጋጁ የተመረጡት የቦሊቪያ ተወላጅ አንሴ ማቲያንሶ ባዘጋጁት ህገ መንግስት መሠረት የፓርላማ አባላት ተመርጠው ሥራቸውን ጀመሩ። በፓርላማው የፀደቀውን ህገ መንግስት ነሐሴ 1952 ዓ.ም. ንጉሰ ነገስቱ በፊርማቸው ስላፀደቁት ፌዴሬሽኑ እስከ ፈረሰ ጊዜ ድረስ በስራ ላይ ውሏል²¹።

የኤርትራ ጉዳይ ከሞላ ጎደል በተሳካ ሁኔታ ሊደመደም የቻለው በመጀመሪያ የጉዳዩ ባለቤት የሆነውና በአንድነት ፓርቲ የተመራው የኤርትራ ህዝብ ጥረት ነው። ንጉሰ ነገስቱም ኢትዮጵያ ከሰባተኛው ክፍለ ዘመን ጀምሮ ቀስ በቀስ እያጣች የሄደችውን በቀይ ባህር መተላለፊያ በሮች ላይ የነበራትን መብትና ጥቅም ለማስከበር፣ በተለይም በአፄ ምኒልክ ዘመን ለጣሊያን የተላለፉ የኢትዮጵያ ግዛቶችን በማስመለስ አብዛኛው የኤርትራ ህዝብ ወንድም ከሆነው ከሌላ ኢትዮጵያ ህዝብ ለመቀላቀል ያደረገውን ትግል ፍሬአማ እንዲሆን የጣሩ እንዲሁም ለአንድ አገር ህልውና መጠበቅ ሆነ የኢኮኖሚ እድገት የባህር በር ያለውን ወሳኝ ሚና ተረድተው የታገሉና ውጤት ያስገኙ መሪ በመሆናቸው የኢትዮጵያ ታሪክ ያስታውሳቸዋል። በተመድ የኢትዮጵያ ልዑክም (በተለይም በኤርትራ ጉዳይ ላይ 700 ሰዓት የፈጀ ንግግር በተመድ መድረክ እንዳደረጉ ለመርማሪ ኮሚሽን በአቀረቡት ጽሑፍ የገለጹት አቶ አክሊሉ ሀብተ ወልድ) በከፍተኛ የአገር ፍቅር አመቺ ባልነበረ መድረክ ያደረጉት ተጋድሎ የሚደነቅ ነበር። ከሁሉም በላይ አሜሪካንና እንግሊዝ በአንድነት በኢትዮጵያ ጎን ባይቆሙ ኖሮ የኤርትራ ጉዳይ ገና በጠዋቱ በፓሪስ ስብሰባ ወቅት ከኢትዮጵያ እጅ ባመለጠ ነበር።

ይህ በከፍተኛ ደረጃ ለኢትዮጵያ ህልውና መጠናከር የጎላ አስተዋጽኦ ያደረገው የአሜሪካን ድጋፍ ለምን እየመነመነ እንደሄደ ቀጥሎ እንመለከታለን።

የኢትዮጵያ እና የአሜሪካ ግንኙነት መቀዘቀዝ

አሜሪካን በአስመራ ከተማ ቃኘው የሬድዮ መገናኛ፣ በምፅዋ ላይ ደግሞ የመርከቦች መገልገያ እንዲሁም በአገሪቱ የትኛውም ክፍል የመብረር ልዩ ፍቃድ እንድታገኝ በ1955 ከኢትዮጵያ ጋር ውል መፈራረሚያ የሚታወቅ ነው።

በዚህ ስምምነት ምክንያት ኢትዮጵያ ከአሜሪካን የመሣሪያና የቴክኒክ ተራድኦ እንድታገኝ አስችሏታል። በአሜሪካን እርዳታ ኢትዮጵያ ከደቡብ አፍሪካ በስተቀር ከሰሀራ በታች ካሉ የአፍሪካ አገሮች ሁሉ የተሻለ ወታደራዊ ኃይል ለመገንባት ችላለች።

ኢትዮጵያ በዚህ በ1950ዎች መጀመሪያ እስከ 1950ዎች አጋማሽ ባለው ጊዜ ኤርትራና ኦጋዴንን መልሳ በማዋሀድ ለረዥም ዓመታት ተቋርጦ የነበረውን የባህር በር ለማግኘትና በቅኝ ገዥዎች ተወስዶባት የነበሩትን ግዛቶቿን ለማስመለስ የቻለችው አሜሪካኖች በጎንዋ በመቆማቸው ጭምር ነበር። ይህ ወቅት የኢትዮጵያ ዲፕሎማሲ ከፍተኛ ውጤት ያስገኘበትና በኢትዮጵያና በአሜሪካ መካከል የነበረው ግንኙነት ከፍተኛ ደረጃ የደረሰበት ወቅት ነበር።

ነገር ግን ይህ መልካም ሁኔታ ቀስ በቀስ ተለውጦ ከ1970ዎች መግቢያ ጀምሮ እየተበላሸ መሄድ ጀመረ። ይህ ለምን እንደ ሆነ ቀጥለን እንመለከታለን።

በ1955 አካባቢ ኤርትራ ከኢትዮጵያ ጋር በመቀላቀሏ የተበሳጨ የአረብ አገሮች በግብፅ እየተመሩና በሶቭየት ሕብረት እየተረዱ ኤርትራ እንድትገነጠልና ኦጋዴንን የሚያካትተውን የታላቋ ሱማሊያ መቋቋም እውን እንዲሆን የፕሮፓጋንዳ እና የሠርጎ ገብ ዘመቻ እንዲጣጣፍ አደረጉ።

እንዲሁም በግብፅና በሶሪያ ድጋፍ የመገንጠል ፍላጎት የነበራቸው ተቃዋሚዎች በ1961 በካይሮ የኤርትራ ነፃ አውጭ ግንባርን በማቋቋም ሳውዲ አረብያን ጨምሮ የሌሎች አረብ አገሮችን እርዳታ ለማግኘት ቻሉ።

ከሶቭየት ሕብረት፣ ከቻይና፣ ከሶሪያና ከደቡብ የመን ወደ ኤርትራ የጦር መሣሪያ መጉረፍ ጀመረ። የአረብ አገሮች ለኤርትራ የሚያደርጉትን እርዳታ ፌዴሬሽኑ ፈርሶ ከኢትዮጵያ ጋር ፍፁም ከተዋሀደች በኋላ በአጥፍ ከፍ አደረገ²²።

እንዲሁም የሶቭየት ሕብረት ቀደም ብላ ለሶማሊያ መስጠት የጀመረችው የጦር መሳሪያ እርዳታ ከ1970ዎች መግቢያ ጀምሮ እየናረ ሄደ። በተለይም በ1969 በሶማሊያ መፈንቅለ መንግስት ከተደረገ ወዲህ ሁለቱ አገሮች ግንኙነታቸውን በበለጠ በማጠናከር በ1972 የሶቭየት ህብረት ለሶማሊያ ወታደራዊና የኢኮኖሚ ዕርዳታ ከፍ ለማድረግና ሶማሊያም ለሶቭየት ህብረት በበርበራ የአየር ማረፊያ እና የወደብ አገልግሎት እንድትጠቀም የሚያስችል ስምምነት ተፈራረመ። በዚህ ስምምነት መሰረት የሶቭየት ህብረት የሶማሊያ ወታደራዊ ብቃት በአፍሪካ የላቀ እንዲሆን ለማድረግ ወሰነች። በዚህን ወቅት የኢትዮጵያ ወታደራዊ ሀይል ከሶማሊያ በቁጥር በዕጥፍ የሚበልጥ ቢሆንም ገሚሱ በኤርትራ የተመደበ

አምባሳደር ጥሩነህ

የኢትዮጵያ ዘመናዊ የዲፕሎማሲ አጀማመር ሂደት ከነፃነት እስከ አብዮት

ከመሆኑም በላይ በታጠቀው የመሳሪያ ዘመናዊነት ከሶማሊያ ጋር ሲነፃፀር ደካማ ነበር።

በዚህም ምክንያት በአፍሪካ ቀንድ ያለው የወታደራዊ ኃይል ሚዛን ወደ ሶማሊያ ማጋደሉ በኢትዮጵያ የግዛት አንድነትና ሉአላዊነት ላይ ስጋት አስከተለ። ንጉሠ ነገሠቱ በአፍሪካ ቀንድ የተፈጠረውን ወታደራዊ ሚዛን መዛባት በ1973 አሜሪካንን በጎበኙበት ወቅቱ ለፕሬዝዳንት ኒክሰን የሁለቱን አገሮች የወታደራዊ ኃይል በማነጻጸር እንደሚከተለው ገልጸው ነበር። ኢትዮጵያ 20 ታንክ ሲኖራት ሶማሊያ 200 ታንኮች፤ ብረት ለበስ ተሸከርካሪዎችን በተመለከተ ኢትዮጵያ 54 ሶማሊያ 310፤ ፀረ አይሮፕላን መሳሪያ ኢትዮጵያ 24 ሶማሊያ 170 የኢትዮጵያ አየር ኃይል ያረጀ ሲሆን ሶማሊያ በ17 የተለያዩ የጦር አይሮፕላኖች የተደራጀ እንደሆነ አትተዋል²³።

ፕሬዚደንቱ ንጉሠ ነገሥቱ ላቀረቡት ጥያቄ መልስ ሲሰጡ “We have great difficulties with aid. We will again ask Congress for a substantial appropriation, but I must honestly say to you that getting it will be difficult” ብለዋል።²⁴ ከላይ ይህ የፕሬዚደንቱ አነጋገር አዎንታዊ ነው የሚባል አይደለም።

ፕሬዝዳንቱ የተጠየቀውን መሳሪያ ለኢትዮጵያ ለመስጠት የተለያዩ ችግሮች እንደሚገጥማቸው ተገንዝበዋል። ኢትዮጵያን በተመሳሳይ ሁኔታ ማስታጠቅ በአፍሪካ ቀንድ ላይ የሁለቱን ኃይላን ወታደራዊ ውድድር ያባብሳል ብለው ከመስጋታቸው በተጨማሪ የአሜሪካን ኮንግረስ በወቅቱ ለአገሮች የሚሰጥ ወታደራዊ ዕርዳታ እንዲቀንስ የኒክሰን አስተዳደርን ወጥሮ ያያዘበት ወቅት ነበር። ከዚህ በተጨማሪ የሳተላይት ቴክኖሎጂ በማደጉ የቃኘው ኮሚዩኒኬሽን ጠቀሜታ ቀንሶ ስለነበር ለኢትዮጵያ የሚሰጠው እርዳታ እንዲጨምር ለማድረግ በቂ ምክንያት አልነበረም።

ከዚህ በላይ የተመለከትናቸው ሁኔታዎች የሚያሳዩን በወቅቱ የሶቭየት ህብረት በቀይ ባህርና በአፍሪካ ቀንድ የበላይነት ለመጎናፀፍ ከፍተኛ ግፊት ስታደርግ በአንፃሩ አሜሪካ ወደኋላ በማፈገፈግ ላይ እንዳለች ነው።

የኢትዮ-አሜሪካ ግንኙነት በእንዲህ እያለ ነበር የ1974 ዓብዮት የፈነዳው። ከለውጡ በኋላም ቢሆን አሜሪካኖቹ በኢትዮጵያ ከንጉሱ በኋላ የሚመጣው አመራር በአሜሪካን ላይ ጎጂ አመለካከት አይኖረውም ብለው ስለገመቱ ደርግን በክፉ አይን እንዳልተመለከቱ አስተዳደሩ በጉዳዩ ላይ ሲለዋወጥ የነበረው የውስጥ ማስታወሻዎች ያሳያሉ። በነዚህ ማስታወሻዎች እንደተንጸባረቀው ንጉሡ ያረጁና ፈላጭ ቆራጭ በመሆናቸው ለውጥ ለማምጣት የተዘጋጀ መንግሥት በኢትዮጵያ ሥልጣን መያዙ መልካም እንደሆነ ተጠቅሷል። በዚህም ምክንያት ንጉሱ ነገስቱ ጠይቀዋቸው ያልሰጡዋቸውን መሳሪያ ጭምር ለደርግ ለመስጠት ተስማምተው ነበር። የኢኮኖሚ እርዳታም በንጉሱ ጊዜ ከነበረው እንደሚጨምር አስታውቀው ነበር። ነገር ግን ይህ ሁኔታ ለረጅም ጊዜ አልዘለቀም። በህዳር ወር 1974 ዓ.ም. የኢትዮጵያ ከፍተኛ ባለስልጣናት

አምባሳደር ጥሩነህ

የኢትዮጵያ ዘመናዊ የዲፕሎማሲ አጀማመር ሂደት ከነፃነት እስከ አብዮት

ያለፍርድ በመገደላቸው በሁለቱ አገሮች መካከል ማደግ ጀምሮ የነበረው መልካም ግንኙነት ጋብ አለ።

በዚህ መሰረት ለኢትዮጵያ ሊሰጥ የነበረው የመሳርያ ዕርዳታ የፖለቲካ ሁኔታው ግልጽ እስከሚሆን ድረስ እንደሚቆም የውጭ ጉዳይ ሚ/ር አስታወቀ። እንደዚሁም በሂደት ላይ የነበረው የኢኮኖሚ እርዳታ ስምምነቶችም ለጊዜው ታገዱ።

ይህ በእንዲህ እያለ ከኤርትራ ነጻ አውጭ ድርጅቶች ጋር የሚደረገው ጦርነት በመፋፋሙ ደርግ 25 ሚሊዮን የአሜሪካ ዶላር የሚያወጣ መሳሪያ በአፋጣኝ ለመግዛት የአሜሪካንን መንግስት ጠየቀ። ከደርግ ለቀረበው የመሳሪያ ጥያቄ መልስ ለመስጠት ለአሜሪካኖቹ ቀላል አልነበረም። ምክንያቱም በአካባቢ ያሉ የአረብ አገሮች በወቅቱ አሜሪካን ለኢትዮጵያ መሳሪያ እንዳትሸጥ ማሳሰብ ጀምረው ነበር። ከዚህ ባሻገር ያለፍርድ የተገደሉት የቀድሞ መንግስት ባለስልጣኖች ጉዳይ በአሜሪካን ኮንግራስና በህዝቡ አካባቢ የፈጠረው መጥፎ ሁኔታ አልተረሳም ነበር።

በሌላ በኩል የተጠየቀውን መሳሪያ መከልከል የወታደራዊውን መንግስት ወደ ሶቭየት ካምፖች እንዲገባ የሚያስገድድ ከመሆኑም በላይ የኢትዮጵያን አንድነት በጥያቄ ውስጥ የሚከት በመሆኑ የሚደገፍ አልነበረም። ከዚህ በላይ በተጠቀሰው ምክንያት ጥያቄውን ሙሉ በሙሉ ውድቅ ማድረግ ወይንም መቀበል ስላልተፈለገ ከተጠየቀው 25 ሚሊዮን ዶላር የሚያወጣ መሳሪያ ውስጥ የ7ት ሚሊዮን ዶላር የጦር መሳሪያ ለመስጠት ተስማሙ²⁵።

ከ1976 አጋማሽ ጀምሮ ደርግ ለዘብተኛ አቋም የነበራቸውን የራሱ አባላት ላይ እርምጃ በመውሰድ ወደ ግራ የሚያደርገውን ዝንባሌ እያጠናከረ መጣ። በአሜሪካኖችም ላይ የህዝብ መገናኛዎች በመጠቀም የማጥላላት ዘመቻ አጠናከረ። በዚህ ምክንያት አሜሪካኖች የፖሊሲ ለውጥ ባያደርጉም ለኢትዮጵያ የሚሰጡትን ወታደራዊና ሌሎች እርዳታዎችን መቀነስ ጀመሩ። እንደዚሁም የኢትዮጵያን አብዮት ለማዳከም ሱዳንና ሳውዲ አረብን የመሳሰሉ ወግ አጥባቂ አገሮች የሚያደርጉትን ሴራ መደገፍ ጀመሩ።

ይህ በእንዲህ እንዳለ ኮሎኔል መንግስቱ ኃይለማርያም በወቅቱ የደርግ ሊቀመንበር በነበሩት እና በሌሎች በእሳቸው ተቃዋሚዎች ላይ እርምጃ በመውሰድ በአገሪቱ ፈላጭ ቆራጭ መሪ ለመሆን ቻሉ። ለጥቆም በሶሻሊስቱ ካምፕና በመንግስቱ መካከል የተጀመረው ግንኙነት በፍጥነት እየተጠናከረ ሄደ። ከዚህ በኋላ በሚያዝያ ወር በኢትዮጵያ የአሜሪካን ወታደራዊ ተቋሞች እንዲዘጉ ኮሎኔል መንግስቱ አዘዙ። አሜሪካም በአጸፋው ለኢትዮጵያ ለመሳርያ ግዥ የምትሰጠውን ብድር ከመክልከልም በላይ ኢትዮጵያ ቀደም ብላ የገዛቻቸውን ሆነ በግዥ ሂደት ላይ ያሉ 40 ሚሊዮን ዶላር የሚያወጡ የጦር መሳሪያዎች እንዳታገኝ አደረገች²⁶።

እንግዲህ የኢትዮጵያና የአሜሪካ ግንኙነት እንዲህ በዘቀጠበት፤ በመሀል አገር የፖለቲካ ቀውስ በሰፈነበት፤ በኤርትራ የተጀመረው ጦርነት ባልቀዘቀዘበት

አምባሳደር ጥሩነህ

የኢትዮጵያ ዘመናዊ የዲፕሎማሲ አጀማመር ሂደት ከነፃነት እስከ አብዮት

ወቅት ነበር የታላቋን ሶማሊያ አላማ ማሟላት አሁን ነው በማለት ሶማሊያ በአጋዴን ላይ ከፍተኛ ጥቃት የከፈተችው። በ1977 አጋማሽ አካባቢ የሶማሊያ ሰራዊት ጅጅጋን ያዘ፤ የአዲስ አበባ ጂቡቲ የባቡር መስመር ተቋረጠ፤ ሶማሊያ ከአጋዴን አልፋ ሲዳሞን ፣ባሌን ፣አርሲንና ሀረርጌን አጠቃሎ እስከ አዋሽ ያለው መሬት ሁሉ የታላቋ ሶማሌ ነው በማለት አወጀች።

ኢትዮጵያ በቂ መሳሪያ በማግኘት ይህንን ማዕበል ለመቋቋም ወደ አሜሪካ፣ እስራኤል እና ቻይና ያደረገችው ሩጫ የተፈለገውን ውጤት ስላልሰጠ በመጨረሻ ፊቷን ወደሶቭየት ህብረት አዞረች። ሊቀመንበር መንግስቱ በ1977 በሞስኮ ካደረጉት ጉብኝት በኋላ የሶቭየት ህብረት ኢትዮጵያን ሁለት ቢሊዮን በሚያወጣ የጦር መሳሪያ ባጭር ጊዜ አስታጠቀች። እንዲሁም በአንድ ሌተና ጄኔራል እና በሦስት ብርጋዴየር ጄኔራሎች የሚመራ የሶቭየት ወታደራዊ አማካሪዎች ቡድንና ፣የኩባና የየመን ወደ ዘማች በኢትዮጵያ ፈሰሱ²⁶። በዚህ ወታደራዊ ድጋፍ የኢትዮጵያ ህዝብ በአገሪቱ ህልውና ላይ ከጣሊያን ወረራ ቀጥሎ በዘመናዊ ታሪካ ከፍተኛ የተባለውን ወረራ በማክሸፍ ኢትዮጵያን ከከፍተኛ ውድቀት ሊያድኑ ሲችሉ በሌላም በኩል ጦርነቱን የመሩት ሊቀመንበር መንግስቱ በኢትዮጵያ ፈላጭ ቆራጭ መሪ ሊሆኑ ቻሉ። ቀደም ብሎ የጀመሩትንም የሶሻሊስት ፈለግ በማጠናከር ሙሉ በሙሉ ወደ ሶሻሊስት ካምፕ ገቡ። በመሆኑም ለረጅም ጊዜ የቆየው የኢትዮጵያና የአሜሪካ ወዳጅነት በዚህ ሁኔታ ተጠቃለለ። ኢትዮጵያ ከዚህ በላይ እንደተመለከተው በ1960ዎች መግቢያ ጀምሮ እያሸቆለቆለ የሄደውን የኢትዮጵያና የምዕራብ አገሮች (በተለይም የአሜሪካና የእንግሊዝ) ግንኙነት ያስከተለውንና ሊያስከትል የሚችለውን ተጽእኖ ለመቋቋም ስትል ግንኙነቷን ከአፍሪካና ሌሎች ታዳጊ አገሮች ጋር ማጠናከር ጀመረች።

በመሆኑም ቀጥለን በወቅቱ ኢትዮጵያ በአፍሪካና በሌሎች የታዳጊ አገሮች ጋር በዓለም አቀፍ መድረክ የተጫወተችውን ሚና እንመለከታለን።

ኢትዮጵያ ወደ ታዳጊ አገሮችና ወደ ስፍራዎች ፊቷን ማዞርዋ

በ1896 በአድዋ ጦርነት ኢትዮጵያ የወቅቱ ትልቅ የአውሮፓ ኮሎኒያሊስት አገር ላይ የተቀዳጀችው ከፍተኛ ድል ለአፍሪካ ሕዝቦች ታላቅ ክብርና ኩራት ከመሆኑም በላይ የኢትዮጵያን ፈለግ በመከተል ለነፃነታቸው እንዲታገሉ በመቀስቀስ መልካም አርአያ መሆኑ በታሪክ የተመዘገበና አሁንም የሚጠቀስ ነው።

በ1936 ፋሽስት ሙሶሊኒ በኢትዮጵያ ሕዝብ ላይ የከፈተው የግፍ ወረራ የዓለምን ሕዝብ በሙሉ ቢያሳዝንም ኢትዮጵያ ለደረሰባት ጥቃት ጥልቅ ሐዘንና መቆርቆር የተሰማቸው አፍሪካውያን ወንድሞቻችንና እህቶቻችን እንዲሁም በካሪብያንና በአሜሪካ የሚገኙ ጥቁሮች ነበሩ። ቀደም ሲል እንደተገለጸው አንዳንዶቹም ወደ አገራችን መጥተው ከኢትዮጵያ ሕዝብ ጎን በመሰለፍ ጠላትን መዋጋታቸው ለተቆርቋሪነታቸው ዓይነተኛ ምስክር ነው።

አምባሳደር ጥሩነህ

የኢትዮጵያ ዘመናዊ የዲፕሎማሲ አጀማመር ሂደት ከነፃነት እስከ አብዮት

ከአምስት ዓመት የፋሽስት ወረራ በኋላ ኢትዮጵያ በእራሷ ልዩ ልዩ ችግሮች ተወጥራ ስለነበር በአፍሪካ የጋራ ጉዳዮች የተጫወተችው ሚና አነስተኛ ነበር ለማለት ይቻላል። ሆኖም እያደር የራሷ ችግር በመቃለሉ መገለጧን በማሻሻል በወቅቱ ነፃ የነበሩት የአፍሪካ አገሮች፣ ማለት ግብፅ፣ ላይቤሪያ፣ ሞሮኮ፣ ሱዳን፣ ጋና ወዘተ.. በ1958 አክራ ላይ ባደረጉት የመጀመሪያው የመላ አፍሪካ ነፃ አገሮች ስብሰባ ኢትዮጵያ ተገቢ ቦታዋን በመያዝ የሚጠበቅባትን አስተዋጽኦ አበርክታለች።

እንደዚሁም ለአፍሪካ አህጉር የተባበሩት መንግሥታት የኢኮኖሚክ ኮሚሽን እንዲቋቋም የአፍሪካ ነፃ መንግሥታት በዚህ ወቅት ባደረጉት ከፍተኛ ጥረት ኢትዮጵያ ግንባር ቀደም ሚና ተጫውታለች። እንደ አቶ ከተማ ይፍሩ ያሉ የዘመኑ የኢትዮጵያ የውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር ባለስልጣኖች የአገሪቱን የአፍሪካ ዲፕሎማሲ ሚና ለማጠናከር ከፍተኛ ሚና ተጫውተዋል። እነዚህ የውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር ባለሥልጣኖች ለኢትዮጵያ አፍሪካዊነት በይበልጥ ትኩረት በመስጠት ኢትዮጵያ በአፍሪካ የምታራምደው ፖሊሲና የምትወስደው አቋም ከምንጊዜውም ይበልጥ ተደማጭነት እንዲኖረው ለማድረግ በተቻለ መጠን ጥረዋል። የጥረቱም ውጤት ለዘመናችን የኢትዮጵያ አፍሪካዊነት ገጽታ የማይናቅ አስተዋጽኦ አድርጓል።

ኢትዮጵያ የምሥራቅ፣ የመካከለኛውና የደቡብ አፍሪካ ነፃነት ንቅናቄ (PAFAMESCA) አባል በመሆን የሚፈለገውን የሞራል፣ የፖለቲካ፣ የዲፕሎማሲና የማቴሪያል ድጋፍ በመስጠት አብዛኞቹ የአካባቢው አገሮች ነፃነታቸውን እንዲቀዳጁ ረድታለች። በኮንጎ (የዛሬዋ ኮንጎ ዲሞክራቲክ ሪፑብሊክ) ከ1960 እስከ 63 ድረስ በተካሄደው የርስ በርስ ጦርነት የአገሪቱን አንድነት፣ ሰላምና ፀጥታ ለማስከበር በተባበሩት መንግሥታት ሰንደቅ ዓላማ ሥር የተሰለፉ አራት ባታሊዮን ወታደሮች ከማሰለፍም በላይ ጠቅላላውን የተባበሩት መንግሥታትን ሰላም አስከባሪ ኃይል በአዛዥነት የመሩት የኢትዮጵያ ጄኔራሎች ነበሩ። ይኸውም ተሳትፎና አመራር ኢትዮጵያ በአፍሪካ ጉዳዮች የምትጫወተውን ሚና በማጉላት ለዲፕሎማሲዋ ግንባታ የማይናቅ አስተዋጽኦ አድርጓል።

በሌላም በኩል በቀድሞው የዓለም መንግሥታት ማሕበር አባልነት በመጠቀምና ከላይቤሪያ ጋር በመተባበር የናሚብያን ጉዳይ ለዓለም ፍርድ ቤት አቅርባ የተጠቀሰችውን አገር የተባበሩት መንግሥታት ድርጅት በሞግዚትነት ሊያስተዳድር የሚገባ ለመሆኑ ፍርድ ቤቱ እንዲበይን በመጠየቅ ለአፍሪካ ነፃነት የምታደርገውን ተጋድሎ በግልጽ አስመዝግባለች።

አፍሪካ ሙሉ ነፃነትዋን እንድትቀናጅ አንድነት እንደሚያስፈልጋትና አንድነቷም የሚጠናከረው የውጭ ተፅእኖን ስታስወግድ ብቻ መሆኑን ተገንዝብው አፍሪካውያን ያላሰለሰ ትግል ቢያካሂዱም በአንዳንድ የአስተሳሰብ ልዩነቶች የተነሳ ሞኖሮቪያና ብራዛቪል በመባል የታወቁ የፖለቲካ ቡድኖች በመፈጠራቸው መጠነኛ ችግር መከሰቱ ይታወሳል። ግብፅ ፣ ጋና፣ ጊኒ፣ ማሊ፣ ወዘተ. እና እነዚህን የመሳሰሉት ተራማጅ አገሮች አህጉሩ በአፋጣኝ

አምባሳደር ጥሩነህ

የኢትዮጵያ ዘመናዊ የዲፕሎማሲ አጀማመር ሂደት ከነፃነት እስከ አብዮት

የፖለቲካ ውህደት ማድረግ አለበት ሲሉ እንደ ኢትዮጵያ፣ ናይጄር፣ ሱዳን፣ ላይቤሪያ፣ ሶማሊያ፣ ቱኒዥያ፣ ወዘተ. ያሉት (የሞንሮቪያ ቡድን ይባሉ ነበር) የኤኮኖሚ ትብብር ቅድሚያ እንዲሰጠው አቋም ያዙ። ይህን መከፋፈል ለማስወገድ ኢትዮጵያ ብዙ የዲፕሎማቲክ ጥረት ካደረገች በኋላ አስታራቂ ቻርተር በማቅረብና በዓለም ከፍተኛ አድናቆትን ያተረፈ የዲፕሎማቲክ ዘመቻ በማካሄድ የአፍሪካ አንድነት ድርጅት እ.ኤ.አ. በ1963 ዓ.ም. በአዲስ አበባ ከተማ እንዲመሠረት አድርጋለች። ኢትዮጵያ በዚህ ሁኔታ የገለልተኛ አገሮች ንቅናቄና የአፍሪካ አንድነት ድርጅትን በመመሥረትና በማጠናከር የተጫወተችው ሚና ምዕራባውያን ከጎንዋ በማፈገፈጋቸው የተፈጠረውን ክፍተት በከፊሉም ቢሆን ሊሸፍን ችሏል²⁷።

ሆኖም ኢትዮጵያ የምዕራባውያን መልካም እይታ ለማግኘት ስትል በመካከለኛው ምስራቅና ወሳኝ በሆኑ ጸረኮሎኒያሊስት ጥያቄዎች አንጻር የወሰደቻቸው አቋሞችና አንዳንድ አገሮች ለብሔራዊ ጥቅማቸው ሲሉ አገሪቱን ጸረ እስላም አድረገው ለማቅረብ ካደረጉት ጥረት ጋር ተዳምሮ ኢትዮጵያ በአካባቢው አቅማቸው እየጎላ በመሔድ ላይ ያሉ የአረብ አገሮች ዘንድ በመልካም አይን እንዳትታይ አድርጓታል። ይህ ጎጂ ሁኔታ ዛሬም ሆነ ለወደፊቱ ያገራቱን ህልውና የሚጎዳ መሆኑ ታውቆ የጎላ እንቅስቃሴ መደረግ እንዳለበት የምንገነዘበው ነው።

ማጠቃለያ

ከባህር ማዶ የመጡ ፈረንጆች አፍሪካን ሲቀራመቱ እኔ ዝም ብዬ ልመለከት አልችልም በማለት አፄ ምኒልክ የዛሬይቱን ኢትዮጵያ ከመሠረቱና ከዚያም በፊት ባሉት ዘመናት ያገራቱን ህልውና አጠያያቂ አድርገው የነበሩ ችግሮች የተከሰቱት በምሥራቅ በሶማሊያ በሶሜን በኤርትራ በኩል እንደሆኑ እንገነዘባለን። ይህም አጭር ጽሁፍ ከ1941-74 ባለው ጊዜ የኢትዮጵያ ዲፕሎማሲ ዋና ትኩረት የነበረው በኤርትራና በኦጋዴን ላይ መሆኑን በማብራራት ከላይ የተጠቀሰውን ያረጋግጣል።

ሌላው በጽሁፉ ውስጥ የተመለከተው በኢኮኖሚ ድክመቷና በአገር ውስጥ በነበሩት የፖለቲካ ችግሮች ምክንያት በኢትዮጵያ በስልጣን ላይ የነበረው መንግስት ያገራቱን ህልውናና ስልጣኑን ለማረጋገጥ ባንድ ወይንም በሌላ ኃይል መንግስት ትከሻ መደገፍ እንደነበረበት ነው። በዚህም የተነሳ በርካታ ጎጂ ወይንም ጠቃሚ ሁኔታዎች በኢትዮጵያ ውስጥ የተከሰቱት የውጭ ኃይል በሚያድርገው ግፊት ወይንም ድጋፍ ነበር።

የኢትዮጵያ አርበኞች ጣልያንን ከአገራቸው በማባረር ረገድ የተጫወቱት ሚና ታሪክ ሲያስታውሰው የሚኖር ቢሆንም፤ በእንግሊዝ የተመራው የኮመንዌልዝ ሰራዊት ከንጉሱ ቀድሞ አዲስ አበባ በመግባት ነጻ አውጪ ነኝ በማለት ኢትዮጵያን ለአራት አመታት በሞግዚትነት አስተዳድሮ ነበር ። እንግሊዝ የኢትዮጵያን የፖለቲካ ፤የጸጥታ የውጭ ግንኙነት ፤የፍትህና የኢኮኖሚ መስኮች በመቆጣጠር ያደረገችውን ጫና ለማስወገድ የተቻለው የአሜሪካ

አምባሳደር ጥሩነህ

የኢትዮጵያ ዘመናዊ የዲፕሎማሲ አጀማመር ሂደት ከነፃነት እስከ አብዮት

መንግስት በኢትዮጵያ ጎን በመሰለፉ ነበር። ንጉሱ አሜሪካን በጎናቸው ለማሰለፍ ያደረጉት ያልተቋረጠ ጥረት ባይሳካላቸው ኖሮ ኤርትራን ከኢትዮጵያ ጋር በመቀላቀል የባህር በር ለማግኘት ያደረጉት ጥረቶች ዋጋ ቢስ እንደሚሆኑ በወቅቱ በተ.መ...ድ መድረክ ከነበረው የኃይል አሰላለፍ ሁኔታ ለመገንዘብ የሚያስችግር አይደለም።

በ1960ዎች ጀምረው ምዕራባውያን በተለያዩ ምክንያቶች ከጎናቸውን በማፈገፈጋቸው የኢትዮጵያ ህልውና እንደገና አጠያያቂ መሆን ጀምሮ በሌላ ሃያል መንግስት ድጋፍ ችግሮችን ለማቃለል እንደተቻለ ብዙዎቻችን የምናውቀው የትላንትና ታሪክ ነው። በመሆኑም ኢትዮጵያን የሚጎዱ ሆኑ የሚጠቅሙ ጉዳዮችን በመተግበር ረገድ የውጭ ኃያላን መንግስታት የተጫወቱት ሚና ባገራቱ የዲፕሎማሲ ታሪክ ጉልህ ቦታ ይዞ ይገኛል።

በመሆኑም የወቅቱ ዲፕሎማሲ የውጭ አጋዥ ኃይልን በማፈላለግ ያገራቱ ህልውናና የነበረው መንግስት ስልጣን እንዲረጋገጥ በማድረግ ረገድ ጉልህ ሚና ተጫውቷል። በሌላ በኩል ግን ሀገሪቱን ለዘመናት ተጠናውቶ የኖረውን የኢኮኖሚ ድክመትና የውስጥ የፖለቲካ ችግሮች በማቃለል አገሪቱ በራሷ እንድትተማመን ለማድረግ ዲፕሎማሲው የተጫወተው ሚና የሳሳ ነበር።

ከሀያላኑ መንግስታት ኢትዮጵያ በወቅቱ ያገኘችው ጠቀሜታ በርካታ እንደሆነ የሚካድ አይደለም። ነገር ግን በአንድ ሃያል መንግስት መተማመን የራሱ የሆነ ጉዳት አለ። ከጎኔ ኃያል አለ ብሎ በመኮራራት ከሌሎች መካከለኛና እኩያ ከሆኑ መንግስታት ጋር አጋርነት የመፍጠር ጥረት ያዳክማል። ኢትዮጵያም በወቅቱ የዚህ አይነት ችግር ታይቶባታል። በተለይም ከኢትዮጵያ ህዝብ ሃምሳ በመቶ የሚሆነው የእስልምና ተከታይ ሆኖ ሳለ በጥናቱ እንደተመለከትነው አንዳንድ የአካባቢ አገሮች ኢትዮጵያን እንደክርስቲያን ደሴት በመቁጠር የሚያደርጉትን ጫና ለማስወገድ በውስጥም ሆነ በውጭ የተወሰደ እርምጃ እጅግ ደካማ ነበር ።

የምዕራባውያን በተለይም የአሜሪካ ድጋፍ እየመነመነ መሄዱን በመገንዘብ የንጉሠ ነገሥቱ መንግስት ከ1960ዎቹ ጀምሮ በገለልተኛ አገሮች ንቅናቄና በአፍሪካ የፖለቲካ መድረክ ጉልህ ሚና በመጫወት ክፍተቱን ለመሸፈን ጥሯል። በዚህ ረገድ የአፍሪካ አንድነት ድርጅት እንዲመሰረትና ዋናው ጽ/ቤት አዲስ አበባ እንዲሆን ውጤታማና አኩሪ ዲፕሎማሲያዊ እንቅስቃሴ አድርጓል። በአንጻሩም በምስራቅ አፍሪካ በሶቭየት ህብረት ድጋፍ የተፈጠረውን የወታደራዊ ኃመማይል ሚዛን መዛባት ለማስተካከል ከአሜሪካን ውጪ የጦር መሳሪያና የፖለቲካ ድጋፍ ለማግኘት የተደረገው ዲፕሎማሲያዊ ጥረት እምብዛም የተሳካ አልነበረም። በመሆኑም በአሜሪካን ድጋፍ ላይ ተመስርቶ ኃያል ሲመስል የነበረው የንጉሥ ነገስቱ መንግስት የአሜሪካን ድጋፍ ማጣቱ ለድክመቱና ለውድቀቱ አንዱ ምክንያት ሊሆን ችሏል።

ዋቢ ሰነዶች

¹ Robert L Hess *Ethiopia: Modernization of Autocracy* (London: Cornell University Press, 1970) pp.31-34

² ውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር «የኢትዮጵያ የውጭ ግንኙነት ይዘትና ሂደት» (በውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር የተዘጋጀና ያልታተመ ሰነድ፣ አዲስ አበባ 1996 ዓ.ም.)፣ ገጽ 14

³ ውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር፣ የኢትዮጵያ መንግስት የውጭ ጉዳይ ሚኒስቴሮች፣ አምባሳደሮች፣ ልዩ መልእክተኞችና ሚኒስቴሮች ዝርዝርና አጭር የሕይወት ታሪክ (ገጽ የሌለው)

⁴ በሪሁን ከበደ፣ *የአፄ ኃይለሥላሴ ታሪክ* (አዲስ አበባ፣ 1993)፣ ገጽ 145።

⁵ Tekeda Alemu, “The Unmaking of Ethio-American Military Relations: Foreign Policy towards the Ethiopian Revolution,” (Ph.D. Dissertation, Clare Monts Graduate School, 1985), pp.130-144.

⁶ መንግሥቱ ኃ/ማርያም አርአያ (ተርጓሚ)፣ *ጥርስ ውስጥ የገባች ሀገር* ፣(አዲስ አበባ፣ 1983 ዓ.ም) ገጽ 147-161።

⁷ ላጲሶ ጌ. ድሌቦ፣ *የኢትዮጵያ የገባር ሥርዓትና ጅምር ካፒታሊዝም ፣1900-1966* (አዲስ አበባ፣ 1983 ዓ.ም) ፣ ገጽ 130-131

⁸ መንግሥቱ ኃ/ማርያም አርአያ፣ *ጥርስ ውስጥ የገባች ሀገር*። ገጽ147-161

⁹ Nigussie Ayele, *Ethiopian and the United States*. pp.169, Ocopy.com. USA, 2003

¹⁰ መንግሥቱ ኃ/ማርያም፣ ገጽ 218

¹¹ ላጲሶ ጌ. ድሌቦ፣ *የኢትዮጵያ የገባር ሥርዓትና ጅምር ካፒታሊዝም ፣ ገጽ 216*።

¹² *ዝኒ ከማሁ*። ገጽ፣ 133፣ 136፣ 154

¹³ *ዝኒ ከማሁ*። ገጽ ፣ 154።

¹⁴ መንግሥቱ ኃ/ማርያም አርአያ፣ *ጥርስ ውስጥ የገባች ሀገር*። ገጽ፣ 199፣ 204።

¹⁵ *ዝኒ ከማሁ*። ገጽ ፣ 209።

¹⁶ *ዝኒ ከማሁ*። ገጽ፣ 367።

¹⁷ ዘውዴ ረታ፣ *በቀዳማዊ ኃይለ ስላሴ ዘመነ መንግስት የኤርትራ ጉዳይ (1941-1963 እንደ አውሮፓውያን ዘመን አቆጣጠር)*። 4ኛ ዕትም (አዲስ አበባ፣ ሴንት-ራል ማተሚያ ቤት፣ 1998 ዓ.ም) ፣ ገጽ ፣ 73።

¹⁸ አክሊሉ ሀብተወልድ ለመርማሪ ኮሚሽን ያቀረቡት ጽሑፍ፣ (መስከረም 10፣ 1967) ገጽ፣ 31-33

¹⁹ ዘውዴ ረታ፣ *በቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ ዘመነ መንግሥት*፣ ገጽ 98-100 ፣ 172-73

²⁰ *ዝኒ ከማሁ*። ገጽ 263

**አምባሳደር ጥሩነህ
የኢትዮጵያ ዘመናዊ የዲፕሎማሲ አጀማመር ሂደት ከነፃነት እስከ አብዮት**

---

²¹ ዘኒ ከማሁ:: ገጽ 35

²² ዘኒ ከማሁ:: ገጽ 371

²³ Tekeda Alemu, "The Unmaking of Ethio-American Military Relations," pp.130-146

²⁴ US State Department, *US State Department Memorandum of Conversation 1873-74*

²⁵ Tekeda Alemu, "The Unmaking of Ethio-American Military Relations," pp.130-146

²⁶ ዘኒ ከማሁ:: ገጽ፣ 120፣ 325፣ 362፣ 364::

²⁷ ውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር፣ «የኢትዮጵያ የውጭ ግንኙነት ይዘትና ሂደት::» (በውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር የተዘጋጀና ያልታተመ ሰነድ፣ አዲስ አበባ 1976)

FSS Publications List

[Currently available in stock]

FSS Periodical		
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Medrek, now renamed FSS BULLETIN</i> (Quarterly since 1998) • <i>Africa Review of Books</i> (Managed by FSS for CODESRIA) <ul style="list-style-type: none"> ○ Vol. 1, No. 1 (October 2004) ○ Vol. 1, No. 2 (September 2005) ○ Vol. 2, No. 1 (March 2006) ○ Vol. 2, No. 2 (September 2006) ○ Vol. 3, No. 1 (March 2007) ○ Vol. 3, No. 2 (September 2007) ○ Vol. 4, No. 1 (March 2008) 		
FSS Discussion Papers		Price (Birr)
No. 9	<i>Rural Poverty in Ethiopia: Household Case Studies from North Shewa.</i> Yared Amare. 2002	20.00
No.10	<i>Rural Lands and Evolving Tenure Arrangements in Ethiopia: Issues, Evidences and Policies.</i> Tesfaye Teklu. 2003	20.00
No.12	<i>Searching for Tenure Security? The Land System and New Policy Initiatives in Ethiopia.</i> Dessaiegn Rahmato. 2004	20.00
No.13	<i>A Comparative Study of Forest Management in Eza District, Gurage Zone, Southern Ethiopia.</i> Tenkir Bongor. 2005	20.00
FSS Monograph Series		Price (Birr)
No. 2	<i>Poverty and the Social Context of Sex Work in Addis Ababa: An Anthropological Perspective.</i> Bethlehem Tekola. 2006	40.00
No. 3	<i>Democratic Assistance to Post-Conflict Ethiopia: Impact and Limitations.</i> Dessaiegn Rahmato and Meheret Ayenew. 2004	25.00
No. 4	<i>Development Interventions in Wollaita, 1960s-2000s: A Critical Review.</i> Dessaiegn Rahmato. 2007	35.00
Special No. 1	<i>Lord, Zega and Peasant: A Study of Property and Agrarian Relations in Rural Eastern Gojjam.</i> Habtamu Mengistie. 2004	30.00
Consultation Papers on Poverty		Price (Birr)
No. 3	<i>Civil Society Groups and Poverty Reduction.</i> Abonesh H. Mariam, Zena Berhanu, and Zewdie Shitie. Edited by Meheret Ayenew. 2001	5.00
No.5	<i>The Private Sector and Poverty Reduction</i> (Amharic). Teshome Kebede, Mulu Solomon and Hailemeskel Abebe. 2001	5.00
No.6	<i>Government, Donors and Poverty Reduction.</i> Mekonnen Manyazewal, William James Smith and Jeroen Verheul. 2002	5.00

Gender Policy Dialogue Series		Price (Birr)
No. 2	<i>Gender and Poverty</i> (Amharic). Edited by Zenebework Tadesse. 2003	10.00
No. 4	<i>Gender Policy Dialogue in Oromiya Region</i> . Edited by Eshetu Bekele. 2003	10.00
No. 6	<i>Gender Policy Dialogue in Southern Region</i> . Edited by Eshetu Bekele. 2004	10.00

Consultation Papers on Environment		Price (Birr)
No.2	<i>Environment, Poverty and Gender</i> . Edited by Gedion Asfaw. Consultation Papers on Environment. 2003	10.00
No.3	<i>Environmental Conflict</i> . Edited by Gedion Asfaw. Consultation Papers on Environment. July 2003	10.00
No.4	<i>Economic Development and Its Environmental Impact</i> . Edited by Gedion Asfaw. Consultation Papers on Environment. 2003	10.00
No.5	<i>Government and Environmental Policy</i> . Consultation Papers on Environment. 2004	10.00
No.6	<i>የግልና የጋራ ጥረት ለአካባቢ ሕይወት መሻሻል (የሰሜን ሸዋ ጠሬች ተሞክሮ)</i> Consultation Papers on Environment. May 2004	10.00
No.7	<i>Environmental Challenges of Contemporary Ethiopia and the Indispensable Role of Indigenous Trees</i> . Legesse Negash. 2004	10.00

FSS Studies on Poverty		Price (Birr)
No.2	<i>Faces of Poverty: Life in Gäta, Wälo</i> . Harald Aspen. 2003	15.00
No.3	<i>Destitution in Rural Ethiopia</i> . Yared Amare. 2003	10.00
No.4	<i>Environment, Poverty and Conflict</i> . Tesfaye Teklu and Tesfaye Tafesse. 2004	10.00
No.5	<i>Issues in Urban Poverty: Two Selected Papers</i> . Daniel Kassahun and Meron Assefa. July 2005	10.00

ከድህነት ወደ ልማት:- ዕውቀትን ለትውልድ ማስተላለፍ		Price (Birr)
From Poverty to Development: Intergenerational Transfer of Knowledge		Price (Birr)
ቁጥር 1	<i>ድርቅንና ረሀብን ለመቋቋም የተደረጉ እንቅስቃሴዎች (1966-1983): ሽመልስ አዳኛ፣ 1997 ዓ.ም.</i>	10.00
ቁጥር 2	<i>የአባይና የተፋሰሶቹ ዓለም ዓቀፋዊ ችግር። ዘውዴ ገ/ሥላሴ፣ 1997 ዓ.ም.</i>	10.00
No. 2	<i>The Blue Nile and Its Basins: An Issue of International Concern</i> . [English Version]. Zewde G/Sellassie. 2006.	10.00
ቁጥር 3	<i>ትምህርት፣ ባህልና ዕድገት፡ የትዝታ ጉዞ ከአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ኮሌጅ እስከ ዓለም አቀፍ የኤኮኖሚ ተቋማት (1948-1996): አስፋው ዳምጤ፣ 1998 ዓ.ም.</i>	10.00
ቁጥር 4	<i>ጆርጅታን ስምምነት እድገት በኢትዮጵያ፣ የግል ትዝታች ከ1952 ጀምሮ፡ ነጋሽ ገ/ማርያም፣ 1998 ዓ.ም.</i>	10.00
No. 5	<i>National Air Carriers as Catalysts for Develepment: The Case of Ethiopian Airlines (ET)</i> . Semret Medhane, 2006.	10.00
2ኛ ዙር ቁጥር 1	<i>አጋጣሚ የኢንቨስትመንትና የግለ-ክፍለ-ኤኮኖሚ ተዋናይ፡ ተካ ኤገኖ፣ 1999 ዓ.ም.</i>	10.00
2ኛ ዙር	<i>በኢትዮጵያ የወጣ በሽታ ታሪካዊ ሂደት፣ ነባራዊ ሁኔታና የወደፊት</i>	10.00

ቁጥር 2	ሲጋት፡፡ ጠና አበረ፣ 1999 ዓ.ም.	
2ኛ ዙር ቁጥር 3	የኢንዱስትሪና የመንግሥት ሠራተኞች አስተዳደር እድገት፡፡ ተፈራ ጋ/ሥላሴ 1999 ዓ.ም.	10.00
2ኛ ዙር ቁጥር 4	የኢትዮጵያ ቴሌኮሙኒኬሽን ምሥረታና ዕድገት፡፡ በትሩ አድማሴ 2000 ዓ/ም፡፡	10.00
2ኛ ዙር ቁጥር 5	የባንክ እድገት ለአገሪቱ ልማት ያደረገው አስተዋጽኦ፡፡ ተፈራ ደግፌ 2000 ዓ/ም፡፡	10.00

Book Series		Price (Birr)
• <i>Ethiopia: The Challenge of Democracy from Below</i> . Edited by Bahru Zewde and Siegfried Pausewang. Nordic African Institute, Uppsala and the Forum for Social Studies, Addis Ababa. 2006		80.00
• <i>Land and the Challenge of Sustainable Development in Ethiopia</i> . Edited by Dessalegn Rahmato and Taye Assefa. 2006		77.00
• <i>Decentralization in Ethiopia</i> . Edited by Taye Assefa & Tegegne Gebre-Egziabher . 2007		51.00
• <i>The World of Girls and Boys in Rural and Urban Ethiopia</i> . Edited by Eva Poluha. Save the Children and the Forum for Social Studies, Addis Ababa. 2008.		50.00
• <i>Academic Freedom in Ethiopia : Perspectives of Teaching Personnel</i> . Edited by Taye Assefa. 2008		50.00
• <i>Digest of Ethiopia's National Policies, Strategies and Programs</i> . Edited by Taye Assefa. 2008		100.00

Research Report		Price (Birr)
No.1	• <i>Rainwater Harvesting in Ethiopia: Capturing the Realities and Exploring Opportunities</i> . Daniel Kassahun. 2007.	25.00

Environmental Documentaries on CD and Video	Price (Birr) VCD	Price (Birr) VHS
• የከተማችን አካባቢ ከየት ወደየት? (Amharic Film)	50.00	100.00
• ውጥንቅጥ ድህነትና የአካባቢያችን መጎሳቆል (Amharic Film)	50.00	100.00
• “Witinkit”: Poverty and Environmental Degradation (Amharic with English Subtitles)	50.00	100.00

የማኅበራዊ ጥናት መድረክ

የማኅበራዊ ጥናት መድረክ (ማጥመ) አትራፊ ያልሆነ፣ ልማት-ነክ በሆኑ የፖሊሲ ጉዳዮች ላይ ጥናት የሚያካሂድ ነፃ ተቋም ነው። ማጥመ በአዝዛዊ የፖሊሲ ጉዳዮች ላይ ነፃ የውይይት መድረኮችን ያዘጋጃል፤ የሕዝብን ግንዛቤ ለማዳበር ይንቀሳቀሳል። በፖሊሲ ክርክሮች ውስጥ ሰፊ ያለ የሕዝብ ተሳትፎን ማዳበር ለዲሞክራሲው ሂደት ትልቅ አስተዋጽኦ ይኖረዋል ብሎ ማጥመ ያምናል። ግቦቹን ለማሳካትም ማጥመ ዐውደ-ጥናቶችን ያዘጋጃል፤ የምርምር ውጤቶቹንም በማሳተም ለፖሊሲ አመንጨጫዎችና ሌሎች የመንግሥት አካላት፣ ለሲቪል ማኅበራት፣ ለባለሙያዎች፣ ለግሉ ክፍለ-ኤኮኖሚ አባላትና ሌሎች የሕብረተሰብ ክፍሎች፣ እንዲሁም ለሰጋሽ ድርጅቶች ያሠራጫል።

